

Årsredovisning 2023

FORTIFIKATIONSVERKET

Innehåll

Generaldirektören har ordet	3
1 Om årsredovisningen	6
2 Resultatredovisning	7
2.1 Fortifikationsverkets uppdrag	7
2.2 Året i siffror	8
2.3 En nära partner för ökad försvarsförmåga	9
2.4 Ekonomi i korthet	15
2.5 Samhällsinvesteringar	19
2.6 Förvaltning	29
2.7 Anskaffning och avyttring	41
2.8 Uppdrag	44
2.9 Införhyrningar	46
2.10 Fortifikatorisk utveckling	48
2.11 Hållbarhet	50
2.12 Redovisning av kompetensförsörjning	56
2.13 Redovisning av sjukfrånvaro	57
3 Finansiell redovisning	58
3.1 Resultaträkning	58
3.2 Balansräkning	59
3.3 Anslagsredovisning	61
3.4 Finansieringsanalys	62
4 Tilläggsupplysningar och noter	65
5 Sammanställning av väsentliga uppgifter från resultaträkning, balansräkning och anslagsredovisning	86
6 Förordning av intern styrning och kontroll (FISK)	87
7 Årsredovisningens undertecknande	89

GENERALDIREKTÖREN HAR ORDET

Omvärlden står i lågor. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är nu inne på sitt tredje år och krig rasar även i Gaza. Många liv spills på flera håll i världen och lösningar på konflikterna känns tyvärr avlägsna. I Sverige har Säpo beslutat att höja terrorhotnivån från förhöjt hot (3) till högt (4) hot på en femgradig skala.

Även för Fortifikationsverket började 2023 i lågor. Det anrika kanslihuset på Bodens garnison brann. En mycket tragisk händelse där våra och Forsvarsmaktens medarbetare sattes på prov, både fysiskt och mentalt. Byggnaden var i slutfasen av en omfattande och varsam renovering och många såg fram emot att se den helt klar. Vår ambition är att bygga upp kanslihuset på ett sätt som tar tillvara på den gamla byggnadens historia och jag ser fram emot att få följa det projektet framöver.

Ökade leveranser

2023 var året då vi i många avseenden nådde en ny högsta nivå för våra leveranser. Tempot höjs och vi har närmare 400 projekt i produktion och ytterligare cirka 800 i tidigt skede. Fastighetsbeståndet utökades med mer än 150 000 kvadratmeter bruttoarea och investeringar i befintligt bestånd ökade markant jämfört med föregående år. Viktiga anläggningar runt om i landet är i bättre skick än på många år. Ett växande antal värnpliktiga behöver någonstans att utbildas, öva, äta och sova. Materiel måste underhållas och förvaras och nya kontorsbyggnader krävs för planering samt administration.

På Fortifikationsverket är vi nu över 1 000 medarbetare som arbetar hårt för att klara våra leveranser för ett stärkt totalförsvaret. I rådande läge är det ett synnerligen viktigt uppdrag som kräver prioriteringar, goda samarbeten och effektiva arbetssätt.

Ökat behov av vår kompetens

Det allvarliga säkerhetsläget påverkar i hög grad Fortifikationsverket. Vår uppgift är att förvärva, bygga, utveckla och förvalta fastigheter för försvarsändamål. Det gör att vi inte är någon vanlig fastighetsägare. Vi kommer in när kraven på säkerhet är särskilt höga. Det gäller naturligtvis fysisk säkerhet, att kunna stå emot olika typer av vapenverkan, men det kan också handla om höga krav på sekretess. Vi arbetar mycket nära Forsvarsmakten och har en unik kompetens i att kunna stödja dem med alla typer av behov av infrastruktur.

Cirka 80 procent av Fortifikationsverkets verksamhet är knuten till Forsvarsmakten. Vi märker dock av ett ökande behov från andra myndigheter, både från den militära och civila delen av totalförsvaret.

Skälet till behovet av våra tjänster är omvärldsläget och inte minst erfarenheterna av kriget i Ukraina. Där har Ryssland tydligt visat att de tvärtemot internationella konventioner och krigets lagar ser civilbefolkningen och civil infrastruktur som ett prioriterat mål i krigföringen. Det har gjort att allt fler myndigheter ser över behovet av fortifikatoriskt skydd och det är oss de vänder sig till. Vi stöttar bland annat genom att utveckla skyddsprodukter och handböcker som ger andra fastighetsaktörer vägledning i att bli en säkrare värd.

Ökad försvarsförmåga

I linje med de senaste försvarsbesluten stärker vi Forsvarsmaktens förutsättningar för att utföra sitt uppdrag – att skydda Sverige, försvara landets frihet och att bidra till fred och säkerhet på andra håll i världen. Vårt bidrag är ändamålsenliga fastigheter där Forsvarsmakten kan utöva sin verksamhet.

Under 2023 har vi som tidigare nämnt ökat våra leveranser både när det gäller underhåll och drift av befintligt fastighetsbestånd samt investeringar i form av nybyggnationer och förvärv. Exempel på det

är att vi startat andra etappen av regementsområdet på Gotland, tagit första spadtaget för en avancerad utbildningshall i Halmstad samt fortsatt med omfattande förberedelser och planering av nya regementsområden i Östersund, Sollefteå, Falun och Kristinehamn.

Försvarsmaktens tillväxt är uppfordrande och vi har rustat vår organisation för att kunna möta behoven och vara en nära partner för ökad försvarsförmåga.

Ökad säkerhet

Säkerhet, rådighet, robusthet och hållbarhet är ledord i Fortifikationsverkets verksamhet. Säkerhet innebär att kunna hantera olika typer av hot. Alltifrån vapenverkan till cyberattacker och spionage. Under 2023 har vi satsat ytterligare på att utveckla en god säkerhetskultur genom utbildning av medarbetare och uppföljning av entreprenörer.

Varje medarbetare är viktig och säkerhetstänkandet måste finnas med i alla delar av det dagliga arbetet. Säkerhet och sekretess är helt centralt för oss och satsningen fortsätter även under 2024. I dagens läge är en bra säkerhetsplanering ett absolut måste för alla organisationer.

Ökad beredskap

"Sätt igång!", uppmanade civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin i Sälen i början av 2024. Uttalandet gjorde starkt avtryck i samhällsdebatten och gav oss alla på plats anledning att rannsaka status i våra egna verksamheter. Fortifikationsverket är en civil myndighet som ingår i det militära försvaret och vi är vana att hantera beredskapsfrågor. De senaste åren har vi arbetat med ständig förbättring inom området och under 2023 har vi fortsatt att se över kontinuitetsplanering, utbilda och öva medarbetare samt fört dialoger och säkrat kontaktvägar med försvarsmyndigheter och andra relevanta aktörer. Omfattande beredskapsanpassningar är gjorda med anledning av rådande omvärldsläge.

Mycket är gjort men vi har mycket kvar att göra, under 2024 kommer vi bland annat att markant öka övningsstakten för att vara väl förberedda när krisen eller om kriget kommer.

Ökad internationell samverkan

Inför det kommande medlemskapet i försvarsalliansen Nato har vi intensifierat våra internationella kontakter. För att säkra vår gemensamma demokrati och frihet har vi bilaterala samarbeten med ett flertal länder i vår närhet, bland annat Norge, Finland, de baltiska länderna och Tyskland. Jag har under året tagit emot besök från vår tyska systerorganisation på Haninge garnison samt besökt den svenska Natodelegationen och representanter från Natos högkvarter i Bryssel.

På hemmaplan har vi förberett oss genom att etablera en Natoenhet för samordning av Natofrågor samt påbörjat utbildning av våra medarbetare, till exempel genom en Natodag där vi bland annat bjöd in norska Forsvarsbygg att dela sina erfarenheter av militär infrastruktur i Natosammanhang.

Ökat tempo

Över hela vår organisation pågår febril verksamhet. Sedan flera år verkar vi i tillväxt och vi börjar få erfarenhet av det. Jag ser det med egna ögon på vårt huvudkontor i Eskilstuna och upplever det starkt när jag besöker medarbetare över hela landet. Umeå, Gotland, Halmstad och Älvdalen är exempel på platser jag varit på under året och där jag mötts av ökad aktivitet och ett stort intresse och engagemang för hur vi bäst ska lösa vår uppgift nu och framöver.

Vår organisation växer och under året har vi välkomnat 162 medarbetare. Mycket uppskattade tillskott men också resurskrävande för befintlig personalstyrka att introducera och utbilda.

Med gemensamma krafter klarar vi utmaningen. Tillväxten kommer att fortsätta en bra tid framöver och det är stimulerande att se den perfekta kombinationen mellan erfarna medarbetare och nya krafter ta form.

Ökat behov av rätt förutsättningar

Infrastruktur är en förutsättning för försvarets tillväxt och operativa förmåga. Fortifikationsverket är inne i en fas där vi vet att vi ska göra mer av i stort sett allt. Vi bygger en organisation som ska klara utmaningen men för att vi ska nå framdrift i vår uppgift behöver viktiga förutsättningar komma på plats.

Vi har under flera år lyft vikten av att se över Fortifikationsverkets uppdrag och styrning. Det handlar bland annat om en höjning av beloppsgränser för regeringsframställan. Vi måste också komma in ännu tidigare i processen för att säkerställa samplanering av personal, materiel och infrastruktur. Beställningarna måste komma till oss i tid för att vi ska kunna leverera i tid. Avkastningskravet bör ändras eller avvecklas och vi behöver anslag för att genomföra fortifikatorisk utveckling som i förlängningen kan komma hela samhället till del.

Framgångsfaktorn är samarbete och jag vill tacka mina medarbetare på Fortifikationsverket, vår styrelse, Försvarmakten och övriga försvarsmyndigheter samt våra uppdragsgivare för en mycket god samverkan under 2023. Tillsammans har vi lagt en bra grund för fortsatta bidrag till ökad försvarsförmåga.

Februari 2024

Generaldirektör Maria Bredberg Pettersson

1 OM ÅRSREDOVISNINGEN

Årsredovisningen är upprättad enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag i förhållande till myndighetens instruktion, regleringsbrevets mål och återrapporteringskrav samt övriga uppdrag från regeringen.

Värden inom parentes avser föregående år (2022). I nyckeltal per kvadratmeter (m²) har de beräknats på area i öppet fastighetsbestånd. För samtliga nämnda areor avses öppet fastighetsbestånd.

Resultatredovisning

Den första delen av årsredovisningen är resultatredovisningen som är en redovisning, analys och bedömning av mål och återrapporteringskrav i regleringsbrev och övriga uppdrag från regeringen. År 2023 är första året som resultatredovisningen redovisas på fem verksamhetsdelar mot tidigare tre, vilket medför att jämförelsesiffrorna för tidigare år har uppdaterats. I resultatredovisningen inleds respektive kapitel med en färgad ram som återger de mål som resultaten bedöms emot.

Analys och samlad bedömning av resultat redovisas. Bedömning av resultatet sker utifrån en tregradig skala och är en sammanvägd bedömning av prestationerna inom respektive mål.

- Grön ram runt den inledande texten om resultatet utvecklats positivt mot föregående år eller om Fortifikationsverket uppnått satta mål.
- Gul ram runt den inledande texten om resultatet är oförändrat mot föregående år eller om målet delvis har uppnåtts.
- Röd ram runt den inledande texten om resultatet har utvecklats negativt mot föregående år eller om satta mål inte uppnåtts.

Den samlade bedömningen görs bland annat mot resultatindikatorer, som exempelvis nyckeltal och utfall jämfört med budget för drift, underhåll och investeringar.

Finansiell redovisning

Den andra delen av årsredovisningen är den finansiella redovisningen. Här redovisas hur tilldelade medel har använts via resultaträkning, balansräkning, anslagsredovisning, finansieringsanalys, noter samt en sammanställning över väsentliga uppgifter.

Risikanalys, åtgärder och kontroller

Den tredje delen av årsredovisningen är redovisning av riskanalys, åtgärder och kontroller som genomförts för bedömning av om den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den perioden som årsredovisningen avser.

2 RESULTATREDOVISNING

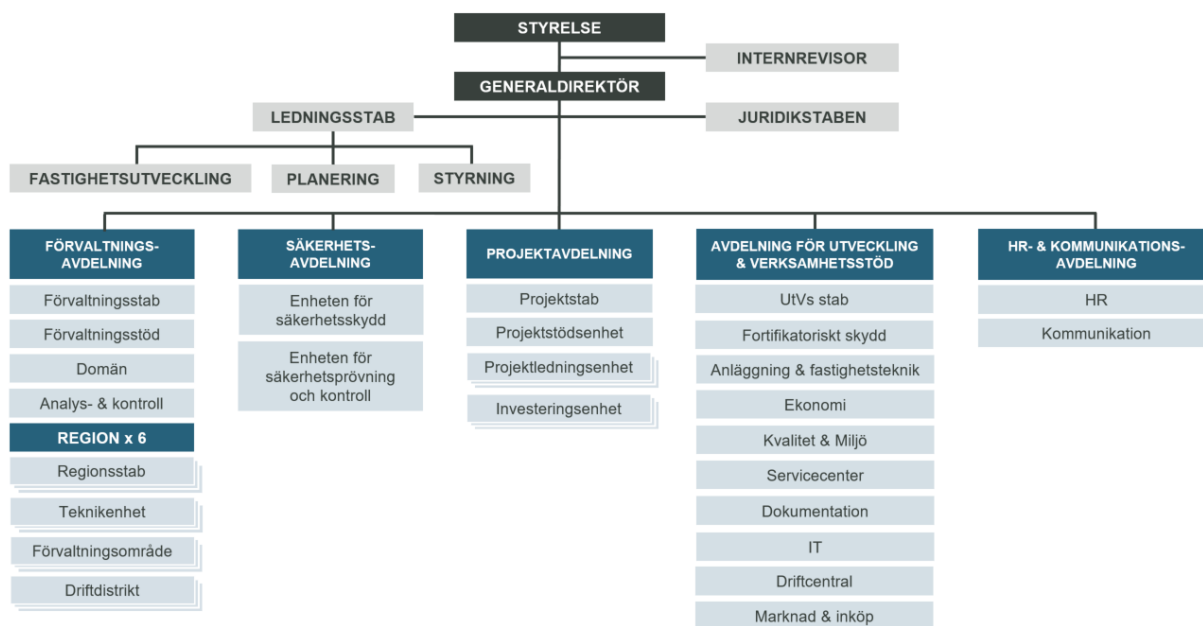
2.1 Fortifikationsverkets uppdrag

Fortifikationsverkets verksamhet

Fortifikationsverket äger och förvaltar Sveriges fastigheter för försvarsändamål. Huvuduppdraget är att leverera väl fungerande mark, anläggningar och lokaler för försvarssektorns behov och att utveckla den fortifikatoriska kompetensen för hela samhällets behov. På så sätt bidrar Fortifikationsverket till landets försvarsförmåga och samhällsberedskap. Fortifikationsverket äger regementsbyggnader, kontor, träningsanläggningar, verkstäder, skjutbanor, hamnar, flygplatser, anläggningar under jord och den mark som Försvarsmakten övar på. I slutet av 2023 bestod Fortifikationsverket av 1 045¹ medarbetare med ett fastighetsbestånd sträcker sig från Treriksröset i norr till Ystad i söder – Fortifikationsverket finns där totalförsvaret kräver det.

Organisation 2023

Inga större organisationsförändringar har skett under 2023, men för att bättre kunna möta totalförsvarets kraftiga tillväxt har organisationsjusteringar under året analyserats och planerats för att sedan träda i kraft 1 januari 2024.

Organisation 2024

Justeringarna handlar bland annat om en ny organisation för region Öst (Stockholm/Gotland) samt fler enheter och grupper inom säkerhetsavdelningen, projektavdelningen samt avdelningen för utveckling och verksamhetsstöd. För att tillgodose kompetensutveckling i den växande verksamheten har HR- och kommunikationsavdelningen kompletterats med en utbildningsenhet och inom ledningsstaben finns nu en Natoenhet med uppgift att samordna myndighetens aktiviteter kopplade till ett svenskt medlemskap i försvarsalliansen Nato.

¹ Totalt antal anställda oavsett anställningsform 2023-12-31.

2.2 Året i siffror – 2023

Fortifikationsverket har under 2023 bidragit till ökad totalförsvarsförmåga genom att:

- Utöka fastighetsbeståndet med mer än 150 000 m² bruttoarea.
- Öka volymerna för brukarrelaterade (anskaffning och utveckling) investeringar exklusive förvärv med 1 100 mkr.
- Öka vidmakthållande åtgärder av befintligt bestånd med 312 mkr.
- Utöka personalstyrkan med 116 medarbetare, framför allt inom förvaltning och anskaffning.

Stora steg har tagits i rätt riktning och nivån måste öka ytterligare för att klara tillväxten i totalförsvaret.

Bokfört värde fastigheter

20 300 mkr (18 424)

Energianvändning

432 GWh (410)

Intäkter

5 914² mkr (4 877)

Investeringsutgifter

5 467 mkr (4 921)

Årsarbetskrafter

938 (842)³

Bruttoarea (uthyrningsbar)

3 607 113 m² (3 454 356)

I oktober 2023 togs första spadtaget för en utbildningshall i Halmstad. Byggnaden blir en av Fortifikationsverkets största.
Foto: Alexander Gustavsson, Försvarsmakten.

² Enligt resultatredovisningen är intäkterna 5 938 mkr (4 886). Konton för köpeskillingar, realisationsresultat och upplupna intäkter vid försäljning av fast egendom hanteras olika i den finansiella redovisningen och i resultatredovisningen.

³ Antalet anställda omräknat till heltidsanställda.

2.3 En nära partner för ökad försvarsförmåga

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndigheten ska bidra till att det övergripande målet för totalförsvaret och målet för det militära försvaret uppnås (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21: FöU4, rskr. 2020/21:135 och 136).

Bedömning:

Fortifikationsverket bidrar med ändamålsenlig infrastruktur till både Försvarsmakten såväl som andra myndigheter inom totalförsvaret. Anläggningar, lokaler och mark vidmakthålls för att fungera genom hela hotskalan. Forskning och utveckling inom det fortifikatoriska området genomförs för att säkerställa myndighetens kompetens för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik. Kundbasen har utökats med fler aktörer inom det civila försvaret. Nationella och internationella samarbeten har intensifierats med anledning av omvärldsläget och Sveriges ansökan till Nato, vilket också bidrar till att öka kompetensen hos Fortifikationsverkets medarbetare framförallt inom området fortifikation. Den samlade bedömningen är att målet är uppfyllt.

Det allvarliga omvärldsläget har eskalerat med fortsatt krig i Ukraina och nu även krig mellan Israel och terroristgruppen Hamas. Säkerhetsläget i Europa och i Sveriges närområde är det allvarligaste sedan början av 1980-talet. Fortifikationsverkets verksamhet växer och allt fler medarbetare hanterar omfattande nybyggnationer och förvärv samtidigt som befintligt fastighetsbestånd rustas och lyfts. Fortifikationsverket stöttar Försvarsmakten och andra partner när de anpassar sin verksamhet efter rådande omvärldsläge. Tillsammans stärker vi Sveriges totalförsvarsförmåga.

Nya vapensystem och verkansmetoder gör att det fortifikatoriska skyddet, både för militära försvarsanläggningar och civil infrastruktur, kontinuerligt behöver utvecklas i takt med en förändrad hotbild. Ett av Fortifikationsverkets prioriterade områden är forskning och utveckling inom det fortifikatoriska området.⁴

Omvärldsläget och Natoansökan har inneburit att nationella och internationella samarbeten intensifierats, till exempel genom gemensamma övningar och ökade kontakter med Fortifikationsverkets motsvarigheter i Norge och Finland.

Fortifikationsverkets arbete inför Sveriges anslutning till Nato

Fortifikationsverkets uppgift syftar till att stärka Försvarsmaktens operativa förmåga vilket gör att myndighetens leveranser och kompetenser är viktiga i förberedelser och anpassningar inför och under ett medlemskap i Nato.

I avvaktan på att medlemskapet ska ratificeras har Fortifikationsverket under året fortsatt förbereda sig inför ett medlemskap bland annat genom:

- Att kontinuerligt utbyta erfarenheter med andra försvarsmyndigheter så att det Fortifikationsverket gör hänger ihop i ett större perspektiv. Fortifikationsverket medverkar på olika möten, de flesta arrangerade av Försvarsmakten, för att vara så förberedda som möjligt. Under året har Natoutbildningar samt studieresor till andra Natoländer, till exempel Norge, genomförts.

⁴ Se avsnitt 2.10 Fortifikatorisk utveckling.

- Inrättandet av en Natoenhet för samordning och koordinering avseende Natorelaterad verksamhet. Enheten ansvarar för samverkan med Regeringskansliet, Försvarsmakten och övriga berörda myndigheter samt internationella allierade/partner när det gäller Natofrågor.
- En intern informationsdag i Eskilstuna om Sveriges Natoförberedelser. Speciellt inbjudna talare gav i mars 2023 en uppdaterad bild av hur deras organisationer förbereder sig inför ett svenskt Natomedlemskap.
- Att i oktober 2023, gemensamt med Försvarsdepartementet och Försvarsmakten, medverkat i den årliga NATO Infrastructure Conference i Tallinn.

Inom det Nordisk-Baltiska samarbetet för försvarsfastigheter (NBDE) har en arbetsgrupp inrättats för Natofrågor. Syftet är att utbyta erfarenheter och nyttja kompetensen från de länder som redan är medlemmar i Nato.

Som en del i Fortifikationsverkets förberedelser har generaldirektören besökt den svenska Natodelegationen i Bryssel samt fört samtal med representanter på NATO Office of Resources.

Samarbetsavtal med USA

Sverige har 5 december 2023 undertecknat ett samarbetsavtal med USA som innebär att USA får tillgång till 17 svenska regements- och övningsområden. För att avtalet ska träda i kraft måste det först godkännas av riksdagen, som även måste fatta beslut om författningsändringar. Syftet med avtalet är att underlätta för USA, och sedermera Nato, att försvara Sverige, Finland och Baltikum. Det nya samarbetsavtalet kommer påverka den militära infrastrukturen på många orter runt om i Sverige, men i vilken omfattning och hur detta påverkar Fortifikationsverket och Försvarsmakten är ett arbete som Fortifikationsverket precis börjat utreda.

Internationell samverkan

Återrapportering
Myndigheten bemyndigas att inleda förhandlingar om avtal med motsvarande myndigheter i andra länder i syfte att utbyta erfarenheter och information inom ramen för myndighetens verksamhetsområde. Regeringskansliet (Finansdepartementet) ska underrättas när förhandlingar inleds. Efter avslutade förhandlingar ska myndigheten i särskild ordning redovisa förhandlingsresultatet till Regeringskansliet.

Det förändrade omvärldsläget och ett kommande Natomedlemskap har satt ytterligare fokus på vikten av samverkan. Fortifikationsverkets internationella samarbeten syftar till att bidra till resurseffektiv och synergigivande utveckling inom myndighetens kärnområde - fortifikation. Hållbarhet och miljö är andra områden som berörs.

Samarbete och kontakter med de nordiska länderna har under året ökat, framförallt med Norge och Finland. När det gäller Finland är ett Letter of intent (LOI) under framtagande för kunskapsuppbyggnad och informationsutbyte. Inom ramen för det Nordisk-Baltiska samarbetet för försvarsfastigheter (NBDE) har ett antal aktiviteter genomförts, som till exempel årskonferensen i Helsingfors i september samt en workshop kring NATO Security Investment Programme (NSIP) i Helsingfors i april.

Under hösten 2023 genomfördes ett högnivåmöte med Fortifikationsverkets tyska motsvarighet, Bundesamt für Infrastruktur, Umweltschutz und Dienstleistungen der Bundeswehr. Mötet resulterade i påskrift av gemensamt framtagen arbetsplan. Fortifikationsverket har också under året deltagit i arbetet inom flera multilaterala avtal, bland annat ett som möjliggör samarbete inom

forskning, utveckling, tester och utvärderingar. Genomgående har också nationella kontakter med framför allt försvarsmyndigheterna för ökad samordning inom internationella samarbeten och Nato intensifierats.

Infrastrukturplanering

Åtterrapportering

Myndigheten ska lämna tekniska och ekonomiska underlag rörande behovet av förändrad infrastruktur till Försvarsmakten inför Försvarsmaktens framställningar om att få anskaffa respektive förbereda ett materielobjekt för anskaffning.

Fortifikationsverket har med utgångspunkt i de av Försvarsmakten beskrivna behoven, levererat underlag med tillhörande kostnadsbedömning för anskaffning och införhyrning av infrastruktur relaterat till planerad och beslutad materielanskaffning. Exempelvis har omfattande tekniska och ekonomiska underlag överlämnats avseende planerad utbyggnation av förrådskapaciteten, införhyrning av tillfälliga omlastningscentraler för hantering av materielleveranser samt för expansion av Älvsborgs amfibieregemente (Amf4) och Försvarsmaktens logistikverksamhet i region Väst.

Fortifikationsverket har under 2023 samverkat med Försvarsmakten i framtagningen av Försvarsmaktens reviderade underlag⁵ inför kommande försvarsbeslut som redovisades den 6 november 2023. Fortifikationsverket lämnade in underlag avseende:

- Bedömning om genomförbarhet och finansiering av tillkommande infrastrukturbehov.
- Fortifikatorisk utveckling för det militära försvaret och som del i totalförsvaret.
- Ökat vidmakthållande av befintliga fastigheter och anläggningar.

Infrastrukturförsörjning

Fortifikationsverket har i samverkan med Försvarsmakten och Försvarets Materielverk analyserat processerna för infrastrukturförsörjning och föreslagit åtgärder för effektivisering och rationalisering. Resultatet av översynen och genomförda åtgärder redovisades till Regeringen (Finansdepartementet) den 28 februari 2023. Slutsatserna från arbetet handlar om att effektivisera infrastrukturprocessen genom att:

- Öka styrning, samverkan och samordning under hela processen för att tydliggöra tidiga prioriteringar och gemensamma beställningar.
- Inrätta myndighetsgemensam styr- och arbetsgrupp tillsammans med Försvarsmakten och Försvarets Materielverk i syfte att utveckla gemensam produktionsstyrning av personal-, materiel- och infrastrukturförsörjningen,
- Se över och genomföra uppdatering av de myndighetsgemensamma överenskommelserna samt utveckla, fastställa och använda typ- och referensbyggnader.

Dialogen har fortsatt mellan myndigheterna under året i syfte att säkerställa en fortsatt effektivisering i arbetet. Konceptet med typbyggnader har använts i stor utsträckning framförallt avseende Försvarsmaktens omfattande beställningar av förråd och skärmtak. Typbyggnadskatalogen är en visuell sammanfattning av standardiserade byggnadsmodeller avseende skärmtak, kall- och varmförråd samt kasern. Syftet med typbyggnader är att stödja Försvarsmakten med byggnadsgestaltning under behovsutredningsfasen, säkerställa kvalitet samt förkorta ledtider både för behovsutredning och för projektering.

⁵ Försvarsmaktens reviderade underlag inför kommande försvarsbeslut FM2023-23092:14

Förvaltning och utveckling av fastighetsbeståndet

Mål:

Myndigheten ska bidra till att Försvarsmaktens behov av anläggningar och fastigheter m.m. kan växa i den takt som anges i regeringsbeslutet den 17 december 2020 om inriktning för Försvarsmakten 2021–2025 (Fö2018/01425, Fö2020/00228 [delvis], Fö2020/01269 [delvis]).

Bedömning:

Som framgår av kapitel 2.5 Samhällsinvesteringar så har antalet beställningar av investeringsprojekt från Försvarsmakten, både när det gäller tidiga skeden (behovsutredningar) och ny- och ombyggnation, mer än fördubblats jämfört med 2022. Beloppen på investeringsprojekt som Försvarsmakten beställt har också ökat med över 140% jämfört med 2022. Den totala upparbetade volymen för samhällsinvesteringar är 546 mkr högre än 2022. Det är framförallt andelen investeringar avseende anskaffning och utveckling av nya investeringar (brukarrelaterade investeringar) exklusive fastighetsförvärv som ökat. Detta är den största volymen som Fortifikationsverket någonsin hanterat under ett enskilt år.

Temporära lösningar (införhyrningar) har tillgodosett Försvarsmaktens initiala behov för att snabbt komma igång med verksamheten för de nya organisationsenheterna. Beslut om planbesked finns för de fyra nya etableringarna och underlagsframtagning pågår på samtliga orter. I Kristinehamn har förslaget till detaljplan varit ute på offentligt samråd. Under våren 2023 har framställan om att genomföra projektering på alla fyra platserna beslutats av regeringen.

Beställningar av investeringsprojekt har som beskrivits ovan ökat mycket och investeringsvolymen för brukarrelaterade investeringar exklusive förvärv ligger på den högsta nivån någonsin. Stora steg har tagits i rätt riktning men Fortifikationsverket är fortfarande inte uppe på de nivåer som krävs för att realisera genomförandet av Försvarsmaktens samlade behov. Bedömningen är att målet delvis är uppnått.

Mål:

Myndighetens förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utvecklingen av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenligt i förhållande till totalförsvarets behov (militärt och civilt försvar). Fastighetsbeståndet ska stärka den operativa förmågan i Försvarsmakten.

Bedömning:

Som framgår av kapitel 2.5 Samhällsinvesteringar och 2.6 Förvaltning så fortsätter vidmakthållande av befintliga investeringar att öka med 312 mkr från den redan höga nivån 2022.

Tre större förvärv har gjorts utifrån Fortifikationsverkets inriktning att äga fastigheter som långsiktigt behövs för totalförsvarets behov. Att äga fastigheterna säkerställer rådighet, robusthet, säkerhet och hållbarhet.

Driften har genomförts enligt plan och 60 mkr extra satsningar på underhåll har fördelats ut under året. Fortifikationsverket har även fortsatt att öka förmågan att leda under kris.

Förvaltningen av fastigheter avsedda för försvarsändamål ligger på planerad nivå, men när det gäller utvecklingen av fastighetsbeståndet så är Fortifikationsverket inte uppe i de volymer som krävs för att klara av att realisera de behov som finns för totalförsvaret. Bedömningen är att målet delvis är uppnått.

Återrapportering

Myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som har vidtagits och planeras att vidtas för att stärka myndighetens förmåga att verka under höjd beredskap. Myndigheten ska även redovisa hur den inom sitt verksamhetsområde bidrar till att skapa förutsättningar för Försvarsmakten att nå regeringens krav på operativ förmåga enligt regeringens beslut den 17 december 2020 om inriktning för Försvarsmakten 2021–2025 (Fö2018/01425, Fö2020/00228 [delvis] och Fö2020/01269 [delvis]).

Åtgärder för att stärka myndighetens förmåga att verka under höjd beredskap

Fortifikationsverket har fortsatt att öka förmågan att leda under kris. Under året har Fortifikationsverket bland annat:

- Genomfört utbildning, träning och övning för samtliga avdelningar samt Fortifikationsverkets ledningsgrupp.
- Övat regionala krisledningsstaber och genomfört beredskapskontroller för driftberedskapen.
- Skapat vägledning för Fortifikationsverkets kunder att identifiera krisberedskapsbehov i sina lokaler.
- Förberett reviderad delöverenskommelse för beredskap med Försvarsmakten.
- Skapat metodstöd och genomfört informationsarbete i samband med kontinuitetsplanering.
- Inventerat myndighetens behov av utrustning för säkra samband, fördelat materiel och säkerställt en högre grad av utbildade/behöriga medarbetare.

För att öka förståelse, skapa gemensam riktning och etablera kontaktvägar har samverkansmöten genomförts med samtliga försvarsmyndigheter och Myndigheten för psykologiskt försvar. Lärande samverkan har även genomförts med företag inom näringslivet avseende hur respektive företag arbetar med beredskap.

Nya organisationsenheter (OrgE)

Inriktningen för lokaliseringen av nya OrgE är att de nya regementena placeras i:

- Falun, Myran.
- Sollefteå, på egen mark i anslutning till det tidigare motorområdet.
- Östersund, Torråsen.
- Kristinehamn, Harberget.

Under våren 2023 har framställan om att genomföra projektering på alla fyra platserna beslutats av regeringen. För projektens genomförande kommer Fortifikationsverket att inkomma med framställan till regeringen i två steg, där nästa framställan kommer att avse byggnation.

Beslut om planbesked finns för de fyra nya etableringarna och underlagsframtagning pågår på samtliga orter. För närvarande, så har Fortifikationsverket tillsammans med kommunerna, kommit längst i planarbetet i Kristinehamn och där har förslaget till detaljplan varit ute på offentligt samråd. För Östersund och Sollefteå bedöms utredningarna som ska ligga till grund för detaljplanen vara klara under 2024. I Falun har kommunen beslutat att planprocessen sker i två steg och där stort arbete har skett under 2023 med att ta fram underlagen för den första fasen, planprogram.

Under 2023 har en del av de nödvändiga markförvärven genomförts och där omfattningen är störst i Kristinehamn.

Fortifikationsverket har under året genomfört ett antal förberedande aktiviteter som bland annat "Riktlinjer för arkitektur och gestaltning" och "Riktlinjer för vägar och planer".

Försvarsmakten har under 2023 utarbetat preliminära behovsunderlag, vilka kommer att beredas under första halvåret 2024, inför kommande beställning till Fortifikationsverket.

För de fyra nya OrgE bedrivs verksamheten tillfälligt i inhyrda lokaler:

- I Hågesta, Sollefteå.
- På före detta F 4 på Frösön, Östersund.
- På före detta flyktingförläggningen Högbo i Falun.
- I gamla rådhuset i Kristinehamn samt lokaler i Skövde (P 4).

Utveckling av befintliga platser avseende K 4 i Arvidsjaur, Amf 4 i Göteborg och F 16 i Uppsala fortgår med komplettering av infrastruktur för verksamhetens behov.

2.4 Ekonomi i korthet

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndigheten ska i sin verksamhet uppnå en avkastning om 2,7 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret. Avkastningen avser överskott före försäljningar av fast egendom på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt före kostnader för avveckling. För 2023 motsvarar det en avkastning om 178 mkr.

Bedömning:

Resultatet före försäljningar av fast egendom på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt kostnader för avveckling finansierad med balanserade medel är 147 mkr⁶. Regeringens avkastningskrav, som för 2023 uppgår till 178 mkr, betalas in till statskassan. Skillnaden mellan årets överskott och avkastningskravet tas av det balanserade kapitalet som vid årets ingång uppgick till 416 mkr. Vid årets utgång uppgår kapitalet till 373 mkr vilket utgör 6,3 % av myndighetens omsättning. Fortifikationsverket resultat ska enligt avgiftsförordningen över tid balansera vilket ger att enstaka år kan innebära ett minskat balanserat kapital. Den samlade bedömningen är att målet är uppfyllt.

Resultat

Fortifikationsverkets verksamhet redovisas och genomförs inom fem områden; förvaltning, anskaffning och avyttring, uppdrag, införhyrningar och fortifikatorisk utveckling. Det totala resultatet uppgick till 103 mkr (171) vilket är 67 mkr lägre än budget.

Förvaltningsverksamheten redovisar ett resultat på 160 mkr (266) vilket är 44 mkr lägre än budget. Budgetavvikelsen beror främst på ökade underhållskostnader med 82 mkr samt minskade administrationskostnader med 33 mkr som till störst del avser löner.

Anskaffning och avyttring redovisar ett resultat på -13 mkr (-61) vilket är -18 mkr jämfört med budget. Budgetavvikelsen avser främst högre kostnader för återställande och sanering, OXA-åtgärder på före detta övnings- och skjutfält som inte finns i budget samt lägre administrationskostnader.

Resultatet för uppdragsverksamheten uppgick till 3 mkr (7) vilket är -3 mkr jämfört budget.

Intäkter och kostnader för införhyrningar uppgick till 964 mkr (818) då samtliga kostnader faktureras till kund uppgick resultatet till 0. Ökningen av införhyrningar speglar den tillväxtfas som Fortifikationsverket och kunderna befinner sig i.

Fortifikatorisk utveckling redovisar ett resultat på -46 mkr (-41) vilket är 2 mkr lägre än budget.

På nästa sida redovisas budget 2023 jämfört med utfall 2023, 2022 och 2021.

⁶ I resultatet ingår överskott av övriga försäljningar 13 mkr som kommer att betalas in till statskassan.

Verksamhet (tkr)	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Förvaltning				
Intäkter	3 471 411	3 494 884	3 246 176	2 769 301
Kostnader	-3 267 748	-3 334 939	-2 979 907	-2 565 823
Resultat	203 663	159 945	266 269	203 478
Anskaffning och avyttring				
Intäkter	416 682	853 428	359 642	555 220
Kostnader	-411 882	-866 752	-421 091	-626 200
Resultat	4 800	-13 324	-61 449	-70 980
Uppdrag				
Intäkter	343 227	591 380	440 478	373 855
Kostnader	337 546	-588 446	-433 808	-368 133
Resultat	5 681	2 934	6 670	5 722
Införhyrningar				
Intäkter	812 009	964 034	817 963	667 660
Kostnader	-812 009	-964 034	-817 963	-667 660
Resultat	0	0	0	0
Fortifikatorisk utveckling				
Intäkter	22 812	33 904	21 686	16 174
Kostnader	-66 493	-79 986	-62 226	-61 587
Resultat	-43 681	-46 082	-40 540	-45 413
Total				
Intäkter ⁷	5 066 141	5 937 630	4 885 945	4 382 210
Kostnader	-4 895 678	-5 834 157	-4 714 995	-4 289 403
Resultat	170 463	103 473	170 950	92 807

I kostnadsutfallet ingår 74 mkr (58) för avveckling av anläggningar och övnings- och skjutfält vilka finansieras med balanserade medel. Detta uppgick i budget till 23 mkr (18). I utfallet på 74 mkr ligger OXA-kostnader med totalt 51 mkr (45), i budget 6 mkr. Enligt regleringsbrevet får Fortifikationsverket disponera intäkter som uppstår vid försäljning av försvarsfastigheter på grund

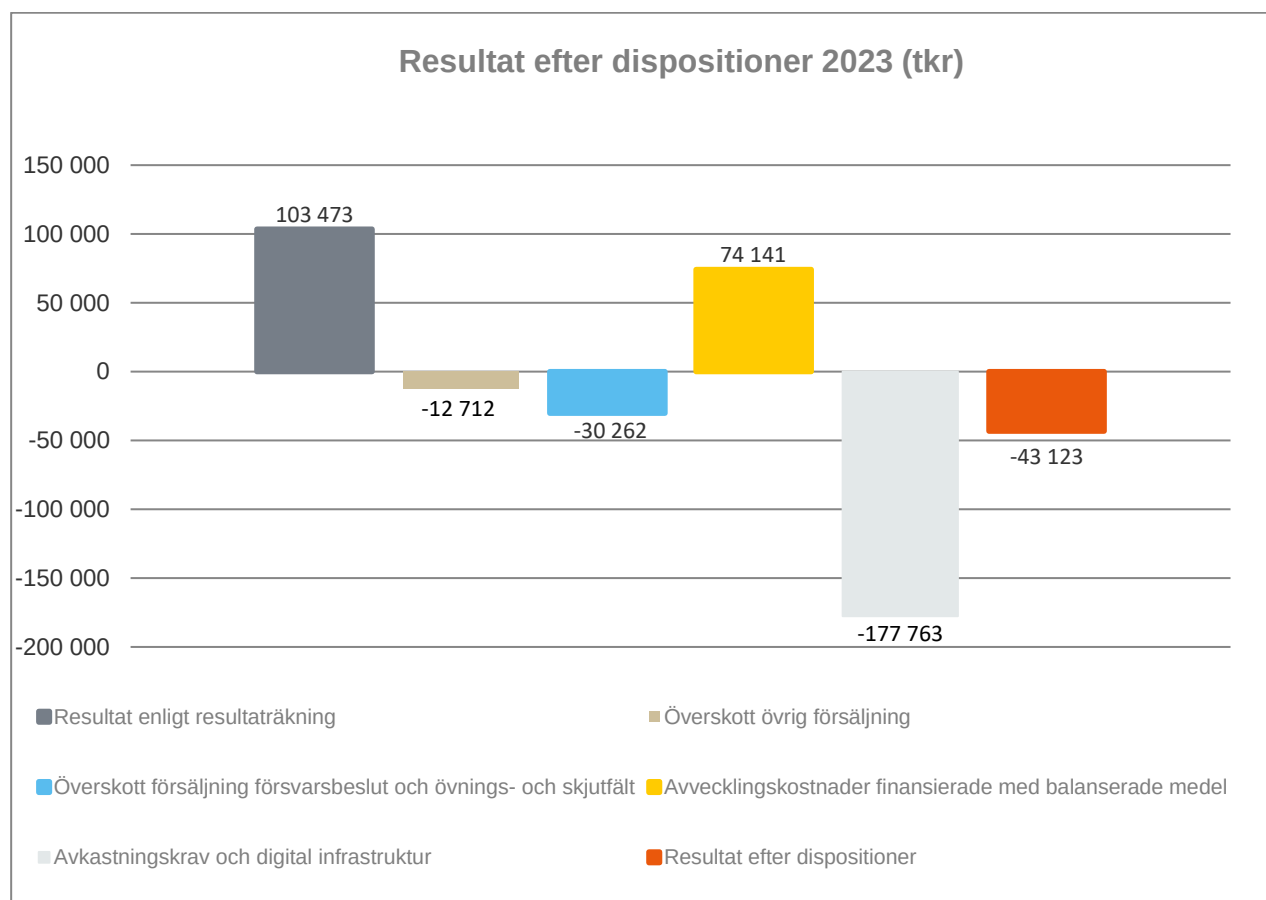
⁷ Enligt resultaträkning i den finansiella redovisningen (avsnitt 3.1) är intäkterna 5 914 mkr (4 877) och intäkterna i resultatredovisningen är 5 938 mkr (4 886). Konton för köpeskillingar, realisationsresultat och upplupna intäkter vid försäljning av fast egendom hanteras olika vilket medför differenser mellan de två delarna i årsredovisningen.

av försvarsbeslut samt behålla överskott av försäljningar av övnings- och skjutfält. För mer information, se avsnittet "Tilläggsupplysningar och noter".

Årets överskott av försäljningar orsakade av försvarsbeslut och försäljning av övnings- och skjutfält är 30 mkr (-) och överskott övriga fastighetsförsäljningar är 13 mkr (0).

Fortifikationsverkets resultat inklusive resultatdispositioner illustreras i diagrammet nedan.

Grafen illustrerar Fortifikationsverkets resultatdispositioner.

Älvdalens skjutfält. Foto: Nino Monastra.

2.5 Samhällsinvesteringar

Fortifikationsverket ska enligt instruktionen, på uppdrag av regeringen, genomföra nybyggnation och ombyggnation av fast egendom (brukarrelaterade investeringar) samt för statens räkning förvärva fast egendom. Vidare ska Fortifikationsverket förvalta fastigheterna på ett sätt som innebär god hushållning och hög ekonomisk effektivitet samt ta tillvara fastigheternas värden. Åtgärderna för vidmakthållande består nedan av ägarrelaterade investeringar och planerat underhåll för fastigheterna, avhjälpande underhåll ingår inte.

Mål:

Myndigheten ska tillhandahålla ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, mark och anläggningar.

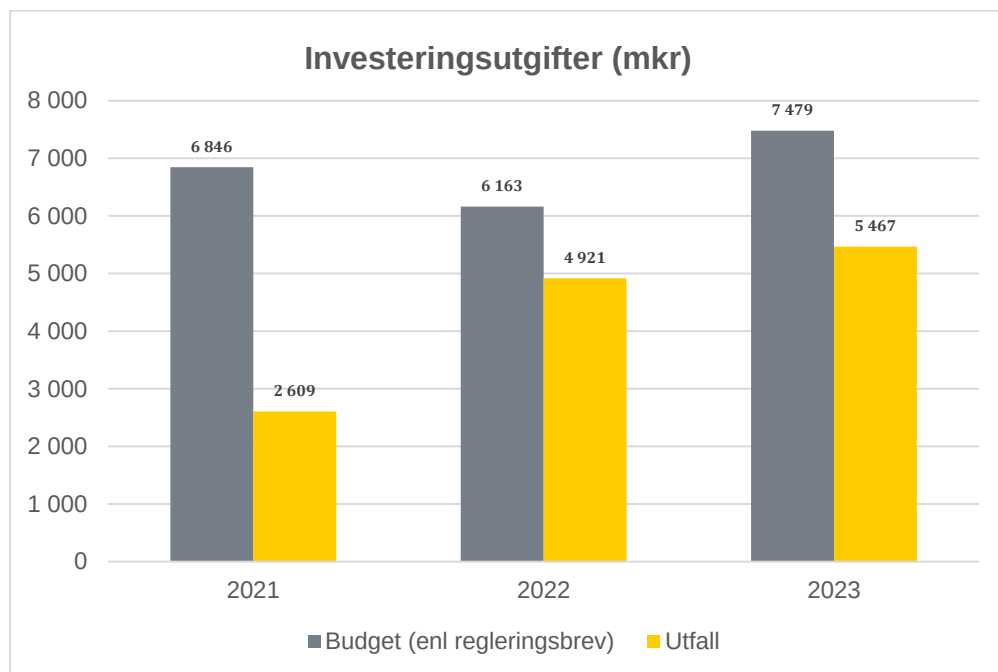
Bedömning:

Den totala volymen för samhällsinvesteringar uppgår 2023 till 5 467⁸ mkr vilket är 546 mkr högre än 2022, men är 2 012 mkr lägre än budget enligt regleringsbrev. Avvikelsen mot investeringsplanen i regleringsbrevet består främst i åtgärder som var planerade men inte beställda vid tidpunkten för framtagande av planen. Utgifterna avseende anskaffning och utveckling är 1 982 mkr lägre medan utgifterna för vidmakthållande ligger i nivå med budget. Åtgärder för vidmakthållande⁹ har ökat från föregående år med 312 mkr och från 2021 med 626 mkr.

Fortifikationsverkets samlade bedömning är att måluppfyllelsen är i nivå med föregående år och att målet delvis är uppnått.

⁸ Årets investeringsutgifter som uppgår till 5 467 mkr innehåller utgifter för investeringar som avslutats under 2023 och investeringar som pågår.

⁹ Ägarrelaterade investeringar samt kostnader för planerat underhåll.

Totala investeringsutgifter per år oavsett finansieringsform.

Utgifter fördelade på byggnader och markanläggningar, fastighetsförvärv, försvarsanläggningar och flygfält (tkr)

	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar				
Byggnader och markanläggningar	3 191 000	1 601 866	706 478	654 043
Fastighetsförvärv	706 000	1 599 963	2 515 601	352 688
Försvarsanläggningar	2 019 000	843 411	638 102	742 505
Flygfält	113 000	1 243	2 737	-1 926
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	6 028 000	4 046 482	3 862 918	1 747 310
Varav investering av anläggningstillgångar, byggnader, mark och annan fast egendom	6 028 000	4 046 482	3 862 918	1 747 310
Finansiering av anskaffning och utveckling				
Övrig kreditram (lån i Riksgälden)	5 720 000	3 706 388	3 514 164	1 536 127
Övrig finansiering	308 000	340 094	348 754	211 183
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	6 028 000	4 046 482	3 862 918	1 747 310

	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Vidmakthållande av befintliga investeringar				
Byggnader och markanläggningar	1 494 000	1 284 893	1 064 895	905 091
Försvarsanläggningar	387 000	568 038	424 040	342 645 ¹⁰
Flygfält ¹¹	1 000	22 605	75 314	2 726
Summa utgifter för vidmakthållande	1 882 000	1 875 536	1 564 249	1 250 462
Varav investering av anläggningstillgångar, byggnader, mark och annan fast egendom	1 451 000	1 420 772	1 058 459	861 755
Finansiering av vidmakthållande				
Övrig kreditram (lån i Riksgälden)	1 288 000	1 213 735	895 489	713 083
Övrig finansiering ¹²	595 000	661 801	668 760	537 379
Summa finansiering av vidmakthållande	1 882 000	1 875 536	1 564 249	1 250 462
Summa finansiering totalt	7 910 000	5 922 018	5 427 167	2 997 772
Totala investeringsutgifter	7 479 000	5 467 254	4 921 377	2 609 065

Anskaffning och utveckling

Antalet beställningar av investeringsprojekt både när det gäller tidiga skeden (behovsutredningar) och ny- och ombyggnation har mer än fördubblats jämfört med 2022. Summan av investeringsprojekt som Försvarsmakten har beställt har också ökat med över 140 % jämfört med 2022. Som nämns i kapitel 2.3 så har Fortifikationsverket tagit stora steg i rätt riktning men är fortfarande inte uppe på de nivåer som krävs för att realisera genomförandet av Försvarsmaktens samlade behov.

Andelen investeringar avseende anskaffning och utveckling av nya investeringar (brukarrelaterade investeringar) exklusive fastighetsförvärv uppgick för 2023 till 2 447 mkr, vilket är 1 100 mkr mer jämfört med 2022 men är 2 875 mkr lägre än budget i regleringsbrev. Avvikelsen mot budget (investeringsplanen i regleringsbrevet) består främst i åtgärder som var planerade men inte beställda av kund vid tidpunkten för framtagande av planen. Det har även skett en förskjutning, på cirka 900 mkr, till förvärv. I övrigt beror avvikelserna främst på tidsförskjutningar av olika skäl, se avsnitt om avvikelserna nedan.

Projekt med utfall över 100 mkr avseende anskaffning och utveckling exklusive förvärv under 2023:

- Nybyggnad hangarer Karlsborg, 275 mkr (ackumulerad utgift 316 mkr).
- Nybyggnad Tofta regemente, 263 mkr (ackumulerad utgift 272 mkr).
- G5697, 157 mkr (ackumulerad utgift 423 mkr).
- G6046, 152 mkr (ackumulerad utgift 367 mkr).
- Nybyggnad skyddscentrum Umeå, Inomhusträningsanläggning, 105 mkr (ackumulerad utgift 189 mkr).

¹⁰ Korrigerat med 4 049 tkr för att inkludera planerat underhåll avseende skrotning av berg.

¹¹ Kostnader för planerat underhåll för flygfält redovisas under övriga rubriker.

¹² Inklusive avgifter för planerat underhåll.

Andelen nedlagd tid och kostnader på projektadministration, jämfört med entreprenadutgifter, har ökat något (från 17 till 20 %) vilket beror på att förstärkning har gjorts kring projektadministration för att Fortifikationsverket ska vara rustade inför den volymökning som förväntas kommande år. Andelen projektering i projektadministration har gått ner (från 57 till 41 %) vilket kan förklaras av att projekt gått in mer i entreprenadfas.

Andelen fastighetsförvärv uppgår för 2023 till 1 600 mkr vilket är en minskning med 916 mkr jämfört med 2022, men en ökning med 894 mkr jämfört med budget i regleringsbrevet. Föregående år uppgick förvärv till 2 516 mkr vilket var ett högt utfall på grund av förvärvet av Solna Ulriksdal 2:1 och Sollentuna Helenelund 7:1 för 1 800 mkr. De större förvärven som genomförts under 2023 är:

- Stockholm Färöarna 1, 316 mkr (ackumulerad utgift 316 mkr).
- Eskilstuna Vapnet 1 och 2, 265 mkr (ackumulerad utgift 265 mkr).
- Stockholm Kungliga Myntet 1, 205 mkr (ackumulerad utgift 205 mkr).

Alla de tre större förvärven har gjorts utifrån Fortifikationsverkets inriktning att äga fastigheter som långsiktigt behövs för totalförsvarets behov. Att äga fastigheterna säkerställer rådighet, robusthet, säkerhet och hållbarhet.

Fastigheterna Vapnet 1 och 2 ska bli Fortifikationsverkets nya huvudkontor i Eskilstuna. Foto: Stenvalvet.

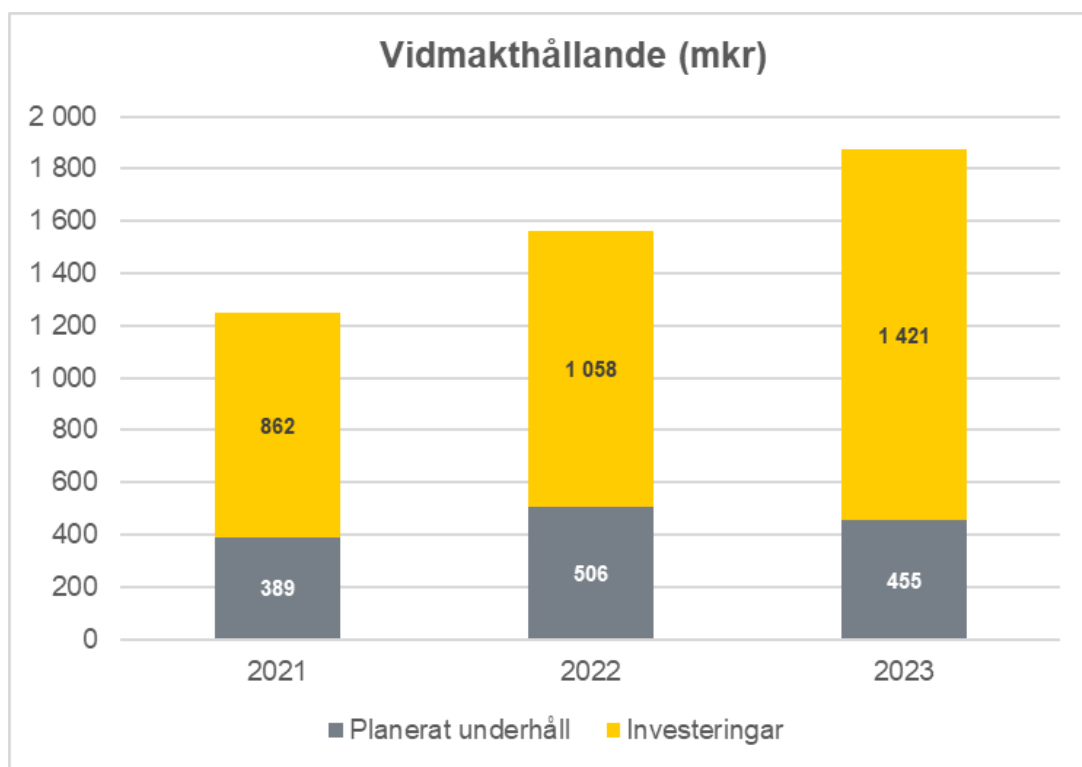

Vidmakthållande

Vidmakthållande av befintliga investeringar uppgick 2023 till 1 876¹³ mkr vilket är en ökning med 312 mkr från 2022 och med 625 mkr från 2021. Detta indikerar den stora satsningen som Fortifikationsverket har gjort för att öka objektens status. Uppdraget att vårda och säkerställa fastigheternas värde i kombination med kundernas ökande verksamhet ställer stora krav på Fortifikationsverkets planer för underhåll.

De ägarrelaterade investeringarna uppgår under 2023 till 1 421 mkr (1 058). Investeringsnivån är 30 mkr lägre än budget enligt regleringsbrev vilket innebär att planen i stort sett följts.

Kostnaderna för planerat underhåll, som ingår i vidmakthållande, var 455 mkr (506) vilket kan jämföras med budget enligt investeringsplan i regleringsbrevet som uppgick till 431 mkr. Detta innebär att en större satsning än planerat har genomförts under 2023. Planerat underhåll har dock minskat från föregående år på grund av större underhållssatsningar under 2022 även om planerat underhåll har fått extra medel om 60 mkr under 2023¹⁴. På grund av komponentredovisning kan fördelning mellan investering och underhåll variera mellan åren (gränsen för investering av vidmakthållande har under 2023 ändrats från 250 tkr till 350 tkr).

Totala kostnader och utgifter för vidmakthållande per år oavsett finansieringsform.

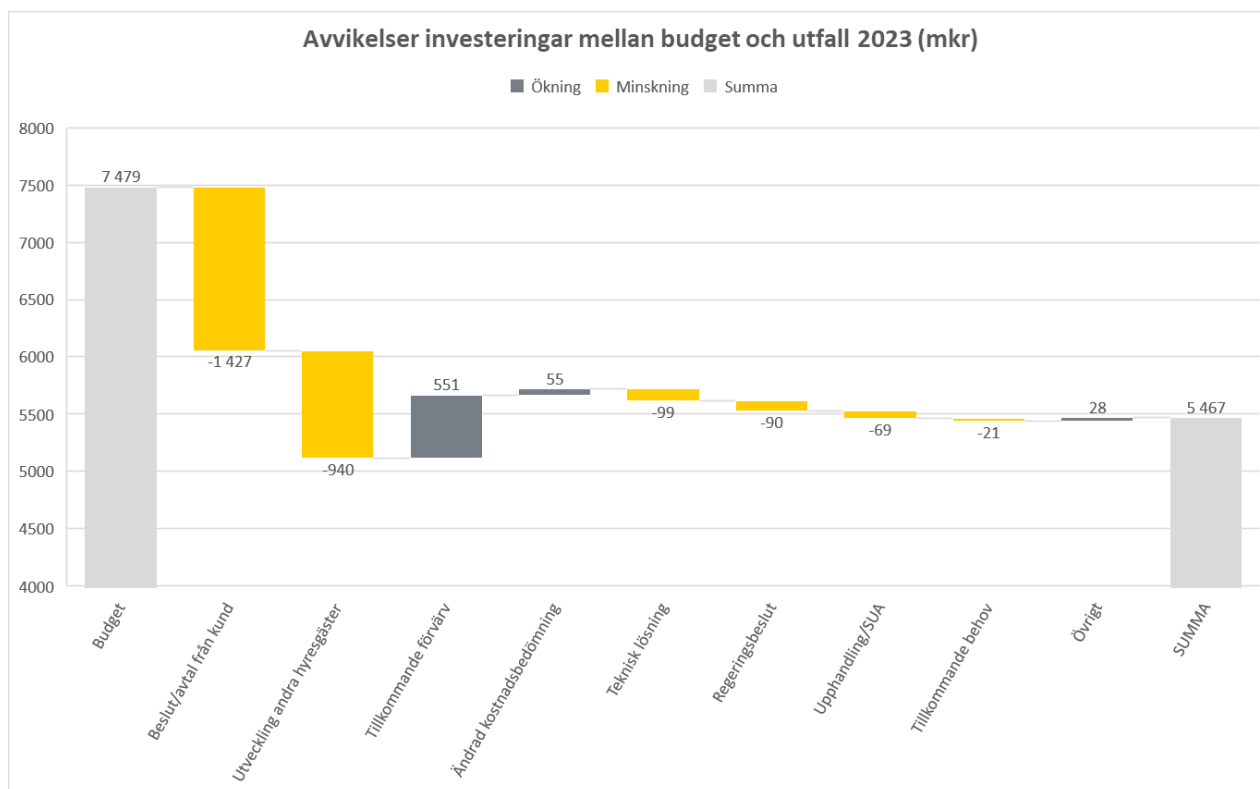
¹³ Ägarrelaterade investeringar samt kostnader för planerat underhåll.

¹⁴ Se även kapitel 2.6 Förvaltning.

Avvikelse investeringar mellan utfall och budget (regleringsbrev 2023)

Diagrammet nedan beskriver orsaker till avvikelse mellan investeringsutfallet 2023 mot budget enligt regleringsbrev. Avvikelsen uppgår till -2 012 mkr varav anskaffning och utveckling -1 982 mkr och vidmakthållande (ägarrelaterade investeringar) -30 mkr. Utgifter för anskaffning och utveckling exklusive fastighetsförvärv avviker mot budget med -2 875 mkr vilket innebär att förvärv har ett utfall på 894 mkr över budget.

Diagrammet visar avvikelser mellan utfall och budget (regleringsbrev 2023).

Beslut/avtal från kund

Produktion har senarelagts gentemot redovisad plan, exempelvis investeringsbeslut avseende åtgärder hänförliga till försvarsbeslut 2020 (-596 mkr) och andra utvecklingsåtgärder åt Försvarsmakten (-382 mkr). Dessa åtgärder redovisades i investeringsplanen till regeringen i bilaga 5 benämnd "Utökad investeringsplan" innehållande beslutade men inte beställda åtgärder.

Vidare exempel på åtgärder av produktion som skjuts framåt i tiden är nybyggnation av Tofta regemente (-146 mkr). Omprioritering mellan projekten har medfört senareläggning av viss nybyggnation för att anpassa tidplanerna för etapp 2 och därmed få en rimlig fördelning över pågående entreprenader.

Utveckling andra hyresgäster

Planerade men inte beställda utvecklingsåtgärder åt andra hyresgäster än Försvarsmakten har inte realiserats under 2023 utan skjuts framåt i tiden.

Tillkommande förvärv

Genomförande av förvärv under 2023 är 894 mkr högre än budget. Som beskrivits ovan har tre större förvärv genomförts på totalt 786 mkr: Stockholm Färöarna 1, 316 mkr, Eskilstuna Vapnet 1 och 2, 265 mkr samt Stockholm Kungliga Myntet 1, 205 mkr, där endast det sistnämnda var med i budgeten. Därutöver har ett stort antal mindre förvärv genomförts.

Regeringsbeslut

Entreprenadindex har gått upp mycket sedan avtal har tecknats vilket har inneburit att nya regeringsbeslut fordrats, exempelvis för Karlsborgspaketet Airside (-69 mkr).

Tillkommande behov

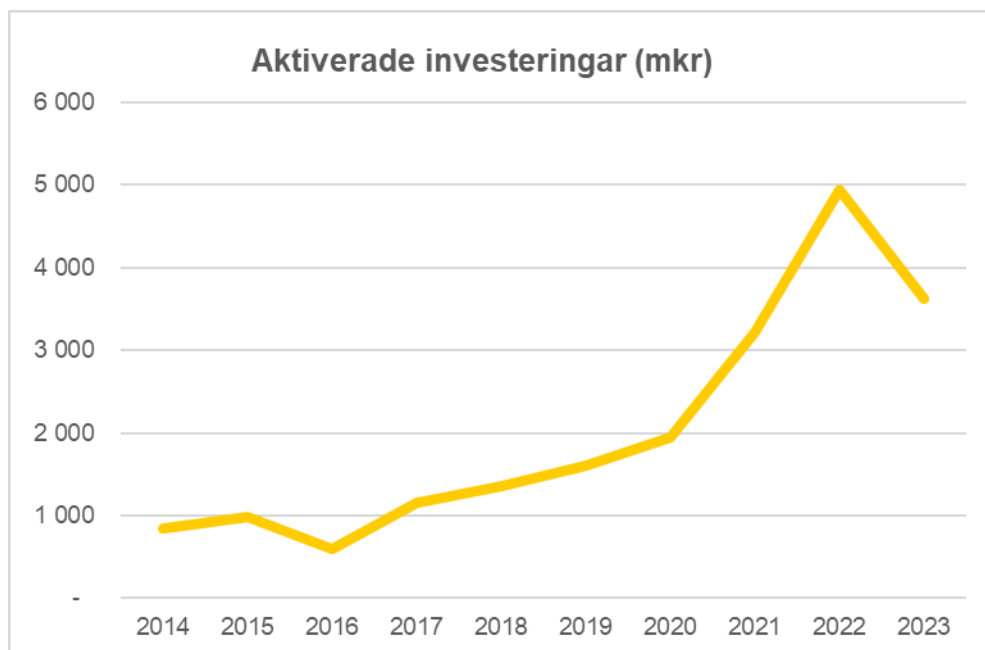
Försvarsmakten har haft nya/tillkommande behov i samband med nybyggnation av LV-hall i Halmstad som har lett till förskjutning i tiden (-350 mkr). Ökningen av tillkommande behov avser främst vidmakthållande.

Övrigt

Under posten övrigt förekommer många projekt som avviker och flertal orsaker till detta. Exempel på större avvikelse är bland annat ROT-projekt Örlogshamn (-71 mkr) där en tidsförskjutning uppkommit på grund av problem med tillstånd. Vidare exempel är Kanslihuset i Boden (-58 mkr) som brann ned i januari 2023.

Aktivering¹⁵

Aktivering av investeringsprojekt har minskat och uppgick 2023 till 3 628 mkr (4 941). Under 2022 aktiverades ett stort förvärv (Solna Ulriksdal 2:1 och Sollentuna Helenelund 7:1) uppgående till 1 800 mkr. Aktivering av fastighetsförvärv 2023 står för 1 613 mkr (2 484).

Totalt avslutad investeringsvolym per år oavsett finansieringsform.

¹⁵ Aktivering av investeringar innebär att investeringen redovisas som anläggning i anläggningsregistret. Det kan omfatta både tillträdesavslut och slutliga avslut.

Utgifter för avslutade¹⁶ investeringsprojekt fördelade på byggnader och markanläggningar, fastighetsförvärv, försvarsanläggningar och flygfält (tkr)

	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar			
Byggnader och markanläggningar	1 187 739	643 247	644 830
Fastighetsförvärv	2 646 089	753 304	436 902
Försvarsanläggningar	590 630	481 699	224 138
Flygfält	0	33 013	40 798
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	4 424 458	1 911 263	1 346 668
Vidmakthållande av befintliga investeringar			
Byggnader och markanläggningar	680 036	698 276	507 632
Försvarsanläggningar	262 768	260 485	247 915
Flygfält	21 861	3 784	40 483
Summa utgifter för vidmakthållande	964 665	962 545	796 030
Totala investeringsutgifter	5 389 123	2 873 808	2 142 698

Summan av utgifterna för avslutade investeringar, 5 389 mkr (2 874) inkluderar utgifter på dessa investeringar från tidigare år.

Avslutade investeringar över 20 mkr samt deras andel av totala antalet avslutade investeringar

	År 2023	År 2022	År 2021
Antal	38	27	18
Andel av totala antalet avslutade investeringar (%)	7	4	3
Utgift (mkr)	4 204	1 680	846
Andel av de totala utgifterna för avslutade investeringar (%)	78	59	40

I summan i tabellen ovan ingår delprojekt som tillhör investeringspaket med regeringsbeslut¹⁷ där antingen investeringspaketet avslutats i sin helhet under 2023 eller fortfarande pågår. Utgiften för dessa projekt uppgår till 1 052 mkr. I tabellen nedan redovisas delprojekten ingående i investeringspaketet i samband med att det i sin helhet avslutas.

¹⁶ Med avslutade projekt menas projekt med slutliga avslut. I diagrammet på föregående sida ingår aktiverade investeringar med både tillträdesavslut och slutliga avslut.

¹⁷ Investeringspaketet innebär en samling av delprojekt som tillsammans med ett huvudprojekt bildar en investering. I tabellen ingår Nybyggnation på Tofta skjutfält, Nybyggnad drivmedelsanläggning, Karlsborgpaketet Airside, G5886, G5892, G6046, G6211 samt G6494.

Utfall (mkr) för avslutade¹⁸ investeringar med regeringsbeslut¹⁹

Utfall för pågående investeringar med regeringsbeslut, se bilaga 1.

Objekt	Regeringsbeslut datum för medgivande	Regeringsbeslut belopp	Utfall 2023	Akkumulerat utfall	Slutligt avslut datum
G5773	2018-04-26	65,0	0,0	61,5	2023-02-17
G5934	2022-03-10	80,0	0,1	78,6	2023-02-24
G6133	2021-12-16	80,0	14,6	63,5	2023-10-23
Boden ROT kanslihuset	2021-10-07	55,0	0,0	0,0	2023-11-29
<i>Kanslihuset i Boden brann ned 2022. Upparbetade kostnader har hanterats som försäkringsärendet.</i>					
Gotland Nybyggnation på Tofta skjutfält	2018-09-06	1 150,0	0,7	1 122,0	2023-10-19
Göteborg Nybyggnad Hemvärnsförråd Skredsvik	2020-01-23	48,0	0,1	42,4	2023-04-01
Karlsborg Ombyggnad vaktlokal	2018-11-08	50,0	0,1	40,8	2023-06-01
Kungsängen Förvärv Stockholm Kungliga Myntet 1	2023-06-22	208,0	205,1	205,1	2023-10-20
<i>Överföring från Statens Fastighetsverk. Regeringsbeslut utfärdat till Statens Fastighetsverk.</i>					
Kungsängen Utbyte Fjärrvärme/Vatten och avlopp	2016-09-29	97,0	0,0	107,7	2023-03-01
<i>Överskridande informerat till Regeringskansliet i december 2020.</i>					
Luleå Nybyggnad Spolhall	2018-09-25	74,0	0,3	83,0	2023-12-01
<i>Överskridande informerat till Regeringskansliet i augusti 2021.</i>					
Skövde Förvärv Skövde Kasernen 1	2023-06-22	99,0	98,8	98,8	2023-11-21
Sörentorp Förvärv Sörentorp	2022-06-30	1 810,0	0,8	1 805,0	2023-08-31
<i>Objekten tillträdde under 2022.</i>					

¹⁸ Slutligt avslutade projekt och investeringspaket.

¹⁹ Fortifikationsverket får besluta om investeringar när den beräknade investeringskostnaden inte överstiger 75 mkr. Fram till 2017 var beslutsnivån 20 mkr, mellan 2018 och 2021 40 mkr samt efter 2021 75 mkr.

Uppförandet av regementsområdet på Tofta skjutfält, Gotland, påbörjades i mars 2018 (regeringsbeslut 1 150 mkr). Etableringen sker i etapper. Den första etappen, som uppgick till 1 122 mkr, har slutligt avslutats under 2023 och består av ett 15-tal byggnader om 30 000 m² varm- och kallyta samt 130 000 m² hårdgjord yta. Exempel på färdigställda byggnader är motionshall, multifunktionshus, verkstäder, garage, skärmtak och finspolhall. Nästa etapp beslutades av regeringen i april 2022 (1 600 mkr) och entreprenaden har påbörjats under 2023. Nu bygger Fortifikationsverket en kasern för värnpliktiga, en militärrestaurang, logistikhus, försvarshälsa och en grovspolsanläggning. Projektering och upphandlingar kommer att ske löpande och målsättningen är att vara klara i slutet av 2026. Etapp 2 beräknas uppgå till 1 030 mkr.

Hållbarhet är en viktig del i projekten och på området finns bland annat solceller, bergvärme och system som omhändertar regnvatten.

På Tofta växer en ny kasern fram. Första spadtaget togs i februari 2023 och blev starten för etapp 2 av det nya regementsområdet på Gotland. Foto: Jonathan Öhrman, Försvarsmakten.

2.6 Förvaltning

För år 2023 har, utifrån regleringsbrevet, redovisningen av poster som är relaterade till investeringar och fortifikatorisk utveckling lyfts ut från verksamhetsdelen förvaltning och rapporteras nu som egna verksamhetsdelar. Det som nu redovisas under förvaltning är hyror och arrende samt förvaltning av skogsmark (domän). Den centrala administrationen och förvaltningsadministrationen som finansieras via upplåtelseavtal redovisas som förvaltning.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

Bedömning:

För att bevara värden i de byggnader och anläggningar som verket förvaltar krävs vidmakthållande av beståndet och erforderlig drift. Åtgärderna för vidmakthållande består av ägarrelaterade investeringar och underhåll av fastigheterna. En satsning har gjorts för att höja statusen i beståndet under de senaste åren. Investeringsutgifter och kostnader för att vidmakthålla fastigheterna har ökat med 312 mkr (20 %) jämfört med 2022. Driftverksamheten har genomförts enligt plan. Investeringsutgifterna redovisas och analyseras i kapitel 2.5 Samhällsinvesteringar.

Den samlade bedömningen är att målet i regleringsbrevet är uppnått.

Fortifikationsverket ska enligt instruktionen förvalta en viss del av statens fasta egendom, såsom fastigheter avsedda för försvarsändamål. Fastigheterna ska förvaltas så att god resurshushållning och hög kostnadseffektivitet uppnås. Fastighetsbeståndet är varierat och består av allt från kaserner, kontor, verkstäder och enkla förråd till flygfält, hamnar, berganläggningar, skjutfält och teknikintensiva byggnader.

Huvuddelen av fastigheterna hyrs ut till Försvarsmakten, 87 % (88) av upplåtelseintäkterna. Andra kunder är Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarets radioanstalt (FRA) och Polismyndigheten. Upplåtelseavtal enligt särskild hyresmodell tecknas med dessa kunder.

Ekonomiskt resultat av förvaltning

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2023 (enl regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Förvaltning				
Intäkter	3 471 411	3 494 884	3 246 176	2 769 301
Kostnader	-3 267 748	-3 334 939	-2 979 907	-2 565 823
Resultat	203 663	159 945	266 269	203 478

Resultatet uppgick till 160 mkr (266) vilket är 44 mkr lägre än budget och 106 mkr lägre än 2022. Avvikelsen mot såväl föregående år och budget beror i huvudsak på extra underhållsåtgärder som inte faktureras till kund och högre kostnader för drift vilket redogörs för längre fram i kapitlet, se

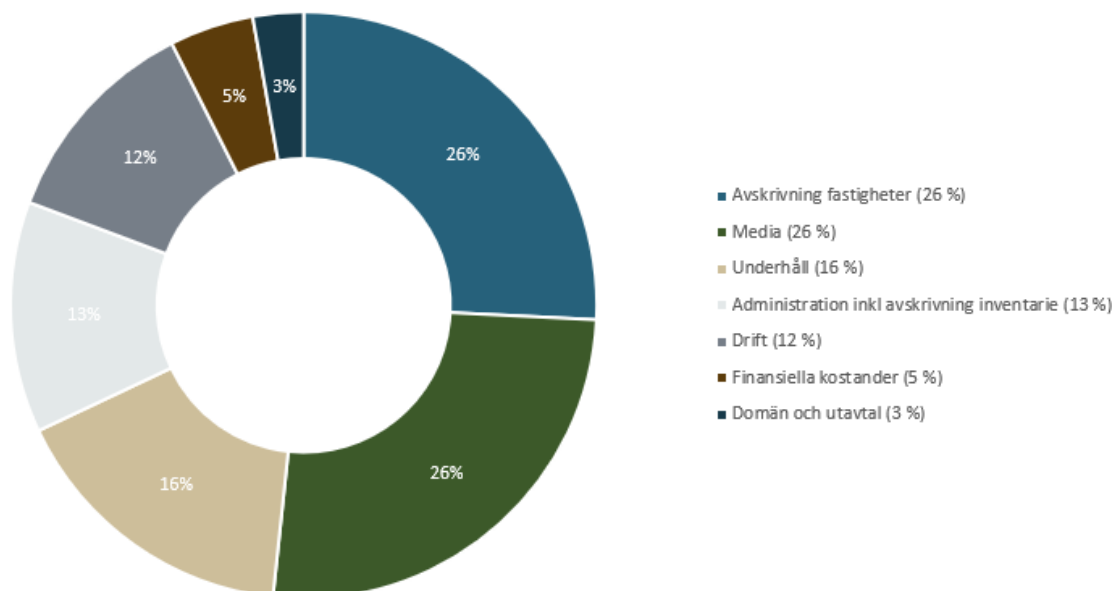

avsnitten Drift och Underhåll. Administrationskostnaderna²⁰ har ökat med 63 mkr medan intäkterna för administrationen ökat med 17 mkr jämfört med 2022. Det balanserade överskottet hos Fortifikationsverket har använts för att finansiera tillväxten samt extra underhåll 2023. Det balanserade överskottet gäller främst hyreskomponenten kapital²¹ vilket också är en del av förklaring till att årets resultat är lägre än 2022 då komponenten balanserar 2023.

Förvaltningsintäkterna uppgick till 3 495 mkr (3 246) vilket är en ökning med 8 % jämfört med föregående år. Intäkterna för upplåtelseavtalen uppgick till 3 314 mkr (3 104) vilket är en ökning med 210 mkr (7 %) jämfört med föregående år men ligger i nivå med budget. Ersättning kapital har ökat med cirka 130 mkr mot 2022 vilket i huvudsak beror på höjd kalkylränta i upplåtelseavtalen samt tillträdde objekt. Under 2022 avslutades ett par stora investeringsprojekt som fått helårseffekt 2023. Reglerbar media har ökat med 105 mkr vilket främst beror på ökade priser men även på grund av tillkommande objekt. Vidare har ersättning underhåll minskat med 65 mkr jämfört med 2022 vilket beror på de extra underhållsåtgärderna som Försvarsmakten beställde 2022. Nivån för vidmakthållande mellan åren har däremot ökat, vilket framgår i avsnitt 2.5, se särskilt stapeldiagrammet för vidmakthållande.

Förvaltningsverksamhetens kostnader uppgick till 3 335 mkr (2 980) vilket är en ökning med 12 % mot föregående år. Jämfört med budget är utfallet 67 mkr (2 %) högre. Kostnader för underhåll och drift är högre än budget, 82 mkr respektive 16 mkr, vilket analyseras i avsnitten Drift och Underhåll. Administrationskostnaderna är 33 mkr (7 %) lägre än budget. Personalkostnaderna är 30 mkr lägre än budget vilket i huvudsak beror på framflyttade rekryteringar på grund av en kombination av faktorer som till exempel tidsbrist och svårigheter att hitta rätt kompetens.

Avskrivning fastigheter och media utgör hälften av förvaltningskostnaderna, se diagram nedan.

Förvaltningskostnader fördelade per kostnadsslag.

²⁰ Inkluderar tid och administrativt påslag på investeringsprojekt samt avskrivningar inventarier.

²¹ Avser avskrivningar, räntor och avkastningskrav.

Drift

Driftkostnaderna omfattar tillsyn och skötsel, administration av fastigheter, vård av fordon med mera. Med drift avses åtgärder med förväntat intervall mindre än ett år vilka syftar till att upprätthålla funktionen hos ett förvaltningsobjekt.

Kostnader för drift fördelat på objektstyp (tkr)

	Utfall 2023	%	Utfall 2022	%	Utfall 2021	%
Byggnader	75 465	19,1	68 130	20,8	68 030	21,7
Befästningar	91 756	23,2	74 963	22,8	67 327	21,5
Vägar och planer	182 137	46,0	150 254	45,7	131 865	42,1
Anordningar ²²	15 345	3,9	12 279	3,7	10 569	3,4
Administration	23 780	6,0	17 980	5,5	30 507	9,7
Övriga driftkostnader ²³	7 071	1,8	5 049	1,5	4 914	1,6
Summa	395 554	100	328 655	100	313 212	100

Driftkostnaderna för 2023 uppgick till 396 mkr vilket är 67 mkr (20 %) högre än 2022. Jämfört med budget är kostnaderna 16 mkr (4 %) högre för 2023.

Vägar och planer som svarar för 46 % (46) av total driftkostnad har ökat med 32 mkr (21 %) mot 2022 och jämfört med budget är utfallet 23 mkr (16 %) högre. Nya och omförhandlade avtal för väg, mark och park samt tidig vinter med mycket snöröjning är främsta orsakerna till budgetavvikelsen. Prisutvecklingen och snöröjning 2023 är även förklaringen till ökningen jämfört med 2022.

Drift befästningar är den näst största objekttypen kostnadsmässigt, och utgör 23 % (23) av total driftkostnad. Drift befästningar har ökat med 17 mkr (23 %) jämfört med 2022 vilket beror på ökad verksamhet hos kunderna. Utfallet är 12 mkr lägre än budget, varav lön 5 mkr.

Objekttypen anordningar har ökat med 3 mkr (25 %) mot 2022. Ökningen i procent blir hög på grund av att driftutfallet för anordningar är låg, står för 4 % (4) av total driftkostnad.

Driftkostnaden byggnader har ökat med 7 mkr (10 %) mot föregående år. Jämfört med budget är utfallet 9 mkr (11 %) lägre 2023 vilket beror på vakanta tjänster och framflyttade rekryteringar.

Andelen administration 6 % av total driftkostnad är oförändrad jämfört med 2022, då debiteringsgraden är stabil samt oförändrade internpriser. Internpriser används för att fördela om lönekostnader, direkta och indirekta, från administration till den verksamhet som arbetet avser exempelvis drift, underhåll eller uppdrag. Utfallet för administrationen uppgick till 24 mkr vilket är en ökning med 6 mkr (33 %) jämfört med 2022.

²² Till anordningar hänförs flygfält, hamnar, kajer, pirar, bryggor, skjutbanor (som inte kan klassas som byggnader), hinderbanor, idrottsplatser, stängsel, hundgårdar, cykelställ, motorvärmare och övriga anläggningar som inte utgör byggnader eller befästningar.

²³ Avser avskrivningskostnader för lokaler som Fortifikationsverket nyttjar för egen verksamhet.

Media

Mediakostnaderna delas upp i reglerbar media och försörjningsmedia. Reglerbar media utgörs av värme, vatten, el, gas, kyla och bränsle. Med försörjningsmedia avses infrastruktur för mottagning, produktion, distribution och efterbehandling av media.

Kostnader för media (tkr)

	Utfall 2023	%	Utfall 2022	%	Utfall 2021	%
Elektricitet	524 663	60,7	441 515	59,3	310 247	51,2
Fjärrvärme/fjärrkyla	133 392	15,4	117 141	15,7	119 777	19,8
Fasta bränslen	24 640	2,9	18 939	2,5	15 981	2,6
Bioolja	18 042	2,1	19 168	2,6	23 070	3,8
Vatten och avlopp	20 328	2,4	19 641	2,6	17 831	2,9
Övrig reglerbar media	13 639	1,6	11 274	1,5	8 963	1,5
Summa reglerbar media	734 704		627 678		495 869	
Drift teknisk försörjning	49 293	5,7	42 863	5,7	38 661	6,4
Avskrivningar teknisk försörjning	79 711	9,2	75 450	10,1	71 322	11,8
Summa försörjningsmedia	129 004		118 313		109 983	
Totalsumma	863 708	100	745 991	100	605 852	100

Kostnaderna för reglerbar media har ökat med 107 mkr (17 %) och kostnaderna för försörjningsmedia har ökat med 11 mkr (9 %) jämfört med föregående år. Kostnaderna för elektricitet har ökat med 83 mkr (19 %) jämfört med 2022. Marknadspriserna på elektricitet har fortsatt varit höga, kostnader för fjärrvärme har också börjat öka under 2023 samt att fastighetsbeståndet växer förklarar de ökade kostnaderna.

För att minska exponeringen av prisvariationer har Fortifikationsverket en elhandelsportfölj som säger att minst 80 % av prognosticerad volym ska vara prissäkrad för innevarande år.

Reglerbar media regleras årsvis enligt hyresmodell vilket innebär att resultateffekt uteblir.

Mediaförbrukning i kWh/m²

Definition: Förbrukning av energibärande medier (exempelvis el, fjärrvärme och eldningsolja) för byggnader i relation till area.

	År 2023	År 2022	År 2021
Förbrukning av energi	432,1 GWh	409,5 GWh	404,9 GWh
Bruttoarea (BTA)	3 416 758 m ²	3 302 512 m ²	3 187 868 m ²
Mediaförbrukning	126 kWh/m²BTA	124 kWh/m²BTA	127 kWh/m²BTA

Underhåll

Kostnaderna omfattar planerat och avhjälpande underhåll. Planerat underhåll omfattar underhåll som är planerat till tid och omfattning medan avhjälpande underhåll syftar till att återställa en funktion som oförutsett nått en oacceptabel nivå. På grund av försvarets återuppbyggnad har Fortifikationsverket under flera år ökat vidmakthållandeåtgärderna för att säkerställa ändamålsenlighet i Fortifikationsverkets fastigheter för nuvarande användning.

Kostnader för underhåll fördelat på objektstyp (tkr)

	Utfall 2023	%	Utfall 2022	%	Utfall 2021	%
Byggnader	285 507	52,5	350 657	59,6	261 640	55,7
Befästningar	198 251	36,5	155 507	26,4	126 084	26,9
Vägar och planer	29 410	5,4	46 233	7,9	48 747	10,4
Anordningar	12 723	2,3	11 478	2,0	9 226	2,0
Teknisk försörjning	17 832	3,3	24 099	4,1	23 696	5,0
Summa	543 723	100	587 974	100	469 393	100

De totala underhållskostnaderna har minskat med 44 mkr mot 2022 men jämfört med budget är utfallet 82 mkr högre. Kostnaderna för planerat underhåll har minskat med 51 mkr och kostnaderna för avhjälpande underhåll har ökat med 7 mkr jämfört med 2022. Den ökade verksamheten inom Försvarmakten har medfört ökat behov av underhåll av byggnader sedan 2020. Under 2023 har extra medel tilldelats för underhåll av befästningar med 60 mkr, finansieras via balanserat resultat. Extra underhållsåtgärder har även utförts under 2022 och 2021 med 80 mkr respektive 35 mkr, då beställda av Försvarmakten. Underhåll av byggnader har minskat med 65 mkr (-19 %), vägar och planer har minskat med 17 mkr (-36 %) och teknisk försörjning har minskat med 6 mkr (-26 %) jämfört med 2022. Befästningar har ökat med 43 mkr (27 %) och anordningar med 1 mkr (11 %) jämfört med 2022.

Underhåll som klassificeras som investering har ökat med 363 mkr (196) jämfört med föregående år, det motsvarar en ökning på 34 % (23). Se kapitel 2.5 Samhällsinvesteringar.

Resultatindikatorer i det öppna beståndet

Andel uthyrd area i procent i det öppna beståndet

	År 2023	År 2022	År 2021
Uthyrning genom upplåtelseavtal (BTA)	3 381 513 m ²	3 242 691 m ²	3 162 385 m ²
Uthyrning av nyttjanderätter (BTA)	136 028 m ²	128 429 m ²	132 063 m ²
Summa uthyrd area (BTA)	3 517 541 m²	3 371 120 m²	3 294 448 m²
Uthyrningsbar area (BTA)	3 607 113 m ²	3 454 356 m ²	3 390 352 m ²
Uthyrd area i relation till total uthyrningsbar area	98 %	98 %	97 %

Av tabellen framgår att uthyrningsgraden är fortsatt hög vilket den ska vara. Uppsagda objekt avyttras enligt förordningen om överlåtelse av statens fasta egendom (SFS 1996:1190). Detta innebär rivning och återställning, överföring till annan myndighet eller försäljning av uppsagda objekt.

Hyresintäkt i kronor/m² i det öppna beståndet

	År 2023	År 2022	År 2021
Hyresintäkter upplåtelseavtal (tkr) ²⁴	2 753 710	2 622 806	2 193 830
Bruttoarea (BTA) ²⁵	3 416 758 m ²	3 302 512 m ²	3 187 868 m ²
Hyresintäkter i relation till area (BTA)	806 kronor/m²	794 kronor/m²	688 kronor/m²

Hyresintäkt per kvadratmeter har ökat från 794 till 806 kr/m² det vill säga en ökning med 12 kr/m². 2022 var ökningen 106 kr/m² jämfört med 2021.

Hyreskomponenterna som påverkat nyckeltalet mest jämfört med föregående är kapital som ökat med 23 kr/m², reglerbar media som ökat med 19 kr/m² och underhåll som minskat med 26 kr/m².

Den första förklaringen till att hyresintäkten per kvadratmeter har ökat jämfört med föregående år kommer av att kapitalintäkten ökat med 23 kr/m² (31). Detta beror bland annat på höjd kalkylränta i upplåtelseavtalen som en följd av högre marknadsräntor och högre avkastningskrav. Avkastningskravet för pågående investeringar, det vill säga inte tillträdde objekt, belastar befintliga objekt. Hyresintäkter för tillträdde objekt avser främst kapitalkomponenten²⁶ vilket också är en anledning till att kapitalintäkten ökat jämfört med 2022 och 2021. Årets avslutade investeringar har gett 59 mkr i tillkommande hyra, varav ersättning kapital 49 mkr. Tillkommande hyra för avslutade investeringsprojekt 2022 var hög, 120 mkr med helårshyra 223 mkr. Det är framför allt tillkommande fastighetsförvärv som medfört högre hyresintäkter 2023 och 2022.

²⁴ Från och med 2023 inkluderas andrahandsuthyrning då den ytan ingår i bruttoarean, beloppen för jämförelseåren har uppdaterats, nu inklusive andrahandskontrakt.

²⁵ Avser medelvärde under året.

²⁶ Avser avskrivningar, räntor och avkastningskrav.

Den andra förklaringen till att hyresintäkten per kvadratmeter har ökat kommer av att kostnaden för reglerbar media har ökat med 83 mkr (94) jämfört med föregående år vilket motsvarar en ökning på 19 kr/m² (24). Ökningen beror på stigande elpriser och högre avgifter för fjärrvärme.

Ersättning för underhåll har minskat med 75 mkr jämfört med föregående år vilket istället har påverkat nyckeltalet negativt med 26 kr/m². Minskning beror på extra beställningar 2022 från Försvarsmakten på 80 mkr. Inga extra medel från kund har tillförts under 2023. Dessa extra medel om 80 mkr bidrog även till skillnaden mellan nyckeltalet för åren 2021 och 2022.

Löpande drift och underhåll av fastighetsbeståndet är ett av Fortifikationsverkets bidrag till ökad försvarsförmåga.

Foto: Peter Malmrup

Driftnetto i kronor/m² i det öppna beståndet

Definition: Intäkter minus kostnader exklusive avskrivning fastigheter och räntor. Intäkter och kostnader för anordningar och vägar mäts inte på area men ingår i beräkningen då dessa inte går att särredovisa. Definitionen är justerad från 2023, beloppen för jämförelseåren har därför uppdaterats.

	År 2023	År 2022	År 2021
Intäkter (tkr)	2 753 710	2 622 806	2 193 830
Kostnader (tkr)	-1 337 992	-1 290 102	-1 096 377
Driftnetto (tkr)	1 415 718	1 332 704	1 096 453
Bruttoarea (BTA)	3 416 758 m ²	3 302 512 m ²	3 187 868 m ²
Driftnetto i relation till area (BTA)	414 kronor/m²	404 kronor/m²	344 kronor/m²

Driftnettot ökar från 404 till 414 kr/m² mellan 2022 och 2023, det vill säga en ökning med 10 kr/m² 2022 ökade talet med 60 kr/m² jämfört med 2021.

Hysesintäkterna har ökat med 23 kr/m² (31) jämfört med föregående år. Hysesintäkter för tillkommande objekt avser främst kapitalkomponenten²⁷ där kostnaden inte ingår i driftnetto vilket ger ett högre nyckeltal. Årets avslutade investeringar har gett 59 mkr (120) i tillkommande hyra, varav ersättning kapital 49 mkr (95). En stor del av Fortifikationsverkets bestånd är avskrivet och därför påverkar tillkommande investeringar nyckeltalen.

Driftkomponenten påverkar nyckeltalet för 2023 negativt med 7 kr/m². Driftkostnaderna blev 23 mkr högre än budget för objekttypen vägar och planer. Detta på grund av nya och omförhandlade avtal för väg, mark och park samt tidig vinter med mycket snöröjning. Jämfört med 2021 har driftkomponenten påverkat nyckeltalet med -12 kr/m². 2022 var det ett positivt överskott på 28 mkr för komponenten drift vilket bidrog till ett högt nyckeltal 2022.

Extra underhållsmedel har tilldelats under 2023 men har inte påverkat nyckeltalet då tilldelningen avsåg slutet bestånd.

Ökade hyresintäkter för reglerbar media har ingen påverkan på driftnettot då intäkter och kostnader tar ut varandra.

²⁷ Avser avskrivningar, räntor och avkastningskrav

Driftkostnad i kronor/m² i det öppna beståndet

Definition: Driftkostnader för objekttyp byggnader och andel administration, drift-och regionaladministration, i förhållande till bruttoarea.

	År 2023	År 2022	År 2021
Driftkostnader (tkr)	150 667	136 650	132 176
Bruttoarea (BTA)	3 416 758 m ²	3 302 512 m ²	3 187 868 m ²
Driftkostnader i relation till area (BTA)	44 kr/m²	41 kr/m²	41 kr/m²

Driftkostnad per kvadratmeter har ökat från 41 kronor till 44 kronor. Utfallet är högre än budget, måltal 43 kronor/ m², vilket beror på högre kostnader för avhjälpande underhåll dels för tillkommande fastighetsförvärv och dels för försenade ROT²⁸/reinvesteringar bland annat rörande militärrestaurangen på Karlberg.

Underhållskostnader i kronor/m² i det öppna beståndet

Definition: Underhållskostnader för objekttyp byggnader och andel administration, i förhållande till bruttoarea.

	År 2023	År 2022	År 2021
Underhållskostnader (tkr)	234 603	297 066	217 889
Bruttoarea (BTA)	3 416 758 m ²	3 302 512 m ²	3 187 868 m ²
Underhållskostnader i relation till area (BTA)	69 kronor/m²	90 kronor/m²	68 kronor/m²

Underhållskostnader har minskat med 21 kr/m² jämfört med föregående år och uppgick därmed till 69 kr/m². Högre tal 2022 på grund av extra underhållskostnader beställda av kund. Extra tilldelade underhållsmedel 2023 avser inte det öppna fastighetsbeståndet och påverkar därför inte nyckeltalet.

²⁸ Med ROT avses reparation, ombyggnad och tillbyggnad.

Energianvändning

Åtterrapportering

Enligt regeringsuppdrag (I2019/03308/E) ska Fortifikationsverket genomföra åtgärder som minskar energianvändningen i Fortifikationsverkets byggnader med 26 700 MWh från och med 1 januari 2014 till och med den 31 december 2030.

År	Energi GWh	Yta BTA-varm
2013	388,4	2 165 000 (179 kWh/m ²)
2014	385,2	2 165 000 (178 kWh/m ²)
2015	369,2	2 165 000 (171 kWh/m ²)
2016	373,0	2 200 000 (170 kWh/m ²)
2017	371,6	2 380 000 (156 kWh/m ²)
2018	397,9	2 383 000 (167 kWh/m ²)
2019	403,2	2 447 000 (165 kWh/m ²)
2020	399,2	2 402 000 (166 kWh/m ²)
2021	404,9	2 411 000 (168 kWh/m ²)
2022	409,5	2 512 000 (163 kWh/m ²)
2023	432,1	2 594 000 (167 kWh/m ²)

Utfallet för året är 167 kWh/m² BTA (t)²⁹ och jämfört med basåret 2013, 179 kWh/BTA (t), är det en minskning av specifik energianvändning med ca 7 %. I energivolymer med korrigering för jämförbart bestånd är det en minskning från basår 2013 med ca 32 GWh. Det vill säga att de energieffektiviserande åtgärder, tillskott av solel och verksamhetsförändringar av hyresgäster som genomförts i befintligt och jämförbart fastighetsbestånd har minskat behovet av inköpt primärenergi med denna volym.

Fortifikationsverket har i likhet med tidigare år arbetat med att i den dagliga fastighetsdriften verka för en effektivare energianvändning genom uppföljning av energistatistik, fortlöpande tillsyn och skötsel, samt prioritering och genomförande av avhjälpande åtgärder.

Utöver riktade energiinsatser inom drift och tillsyn, pågår även ett fortlöpande arbete med energieffektiviseringsåtgärder utifrån underhålls- och investeringsplaner. Det innebär bland annat att äldre tekniska system byts ut mot moderna och mer energieffektiva, vilket medför att energieffektiviteten i byggnaderna kontinuerligt förbättras i befintligt bestånd.

Fortsatt ger nyanskaffningar av större och äldre fastighetsbestånd negativ påverkan för energianvändningen totalt och för nyckeltalet.

I interna utvecklingsprojekt har nya och reviderade projekteringsanvisningar utarbetats för att bland annat säkerställa nya tekniker och funktionalitet inom energiområdet.

²⁹ BTA (t) = tempererad bruttoarea

Styr-, mät-, och övervakningsfunktioner moderniseras årligen i ett större antal distrikt med anledning av att informationstekniken fortsatt har en snabb teknisk utveckling. Stort fokus ligger där på att säkerställa högt säkerhetsskydd i kommunikationsnätverken vilket i nuvarande omvärldsläge ser ut att ge en sämre möjlighet till smarta funktioner och hög tillgänglighet. Fortsatt genomförs löpande arbete med att klassificera och separera mätning för fastighetsenergi och verksamhetsenergi.

Arbete med undantagskrav för leveransmätning av el, Förordning (1999:716) angående mätning, beräkning och rapportering av överförd el, har under året fortlöpt tillsammans med Försvarsmakten och respektive nätägare angående teknik och rutiner för avläsning samt rapportering.

Omsättningen av ingenjörer och tekniker är och har varit stor inom fastighetsförvaltningen vilket ger en tröghet i arbetsprocessernas behov av kontinuitet. Energieffektivisering i befintligt bestånd kräver ständig kontroll av händelser och yttre påverkan för snabba åtgärder och korrigeringar. Interna utbildningsinsatser inom energiområdet har under året varit begränsade och har ännu inte kommit igång efter pandemin. Planering för ett nytt internutbildningsprogram under 2024 är under genomförande.

Solcellsutbyggnadsprojekten har gått in i en ny fas sedan ny form för samverkan med Försvarsmakten etablerats under hösten 2023. Nya förutsättningar för byggnation i samband med störkänslighet har inneburit att en reviderad bruttolista på möjliga etableringsplatser håller på att tas fram. Den ska vara klar under januari 2024. Den nya bruttolistan, tillika Fortifikationsverkets förslag till solcellsetablering ska sedan samverkas med Försvarsmakten.

Robust energiförsörjning

Återrapportering

Myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla en effektiv och robust energiförsörjning av dess anläggningar.

Fortifikationsverket genomför ett flerårigt projekt, som startade 2022, vid en anläggning i syfte att säkerställa en effektiv och robust elförsörjning. Överföringen av elektricitet är inte tillräckligt stabil för hyresgästens behov vilket är till olägenhet för verksamheten. Därför konstruerar och uppför Fortifikationsverket en funktion som säkerställer elförsörjning utifrån verksamhetens krav.

Fortifikationsverket bedriver också utveckling inom området robust energiförsörjning och där ska ett par olika förslag på lösningar testas i en försöksverksamhet under två år. Förslagen ska därefter utvärderas för att ge svar på om förslagen är möjliga att realisera och bygga in i Fortifikationsverkets bestånd.

Ny verksamhetsplan

Under 2023 har ny verksamhetsplan tagits fram som gäller från och med 2024. Planen beskriver vad Fortifikationsverket ska uppnå och genomföra på fyra års sikt för att uppnå strategin och leva upp till visionen.

Fortifikationsverkets strategiska mål, En nära partner för ökad försvarsförmåga, och visionen, En säker värld för en säkrare värld, står fast. Både det strategiska målet och visionen samt verksamhetsplanen stödjer i alla delar det målet i regleringsbrevet att myndigheten ska bidra till att det övergripande målet för totalförsvaret och målet för det militära försvaret uppnås.

Kvalitets- och miljöledningssystem

Under året har en re-certifierings revision genomförts av Fortifikationsverkets kvalitets- och miljöledningssystem enligt ISO 9001:2015 och 14001:2015. 16 mindre avvikelser noterades och ett antal förbättringsförslag samt observationer. Certifikatet förnyades efter att revisorerna godkände handlingsplanen som myndigheten tog fram för att åtgärda avvikelserna. Organisationens ledningssystem bedömdes vara effektivt för att uppnå organisationens mål och tillgodose intressentkrav med undantag av de avvikelser och observationer som noterades vid revisionen.

Säkerhet

Fortifikationsverket har under året tillfört resurser och nya förmågor till säkerhetsavdelningen. Detta har resulterat i ett ökat stöd till myndighetens om- och nybyggnationsprojekt vilket medfört både säkrare och effektivare processer. Säkerhetsavdelningen har också utvecklat ett analysdrivet arbetssätt och initierat ett fördjupat samarbete med Fortifikationsverkets partners vilket har bidragit till en ökad precision avseende säkerhetsskyddsåtgärder för egna och Fortifikationsverkets partners skyddsvärden. Tillförda resurser har också bidragit till ett ökat antal säkerhetsskyddskontroller både inom egen verksamhet såväl som hos myndighetens leverantörer. Myndighetens tillväxt har medfört ett ökat fokus på att utbilda och höja säkerhetsmedvetenheten hos myndighetens medarbetare.

Fortifikationsverket utförde under hösten 2023 med goda resultat 40 riktade kontroller av leverantörer med säkerhetsskyddsavtal. Foto: Fortifikationsverket

2.7 Anskaffning och avyttring

Anskaffning och avyttring rapporteras som egen verksamhetsdel från och med 2023. I verksamhetsdelen ingår uppdrag relaterade till anskaffningsprocessen, såsom tidiga skeden. Vidare ingår direktavskrivna investeringar som redovisas som en intäkt och kostnad vid avslut av investeringsprojekten som är anslagsfinansierade (hos Försvarsmakten). I verksamheten anskaffning och avyttring ingår även försäljning av fastigheter som inte längre är aktuella för försvarsändamål, avyttringskostnader samt återställande av anläggningar och av övnings- och skjutfält.

Ekonomiskt resultat av anskaffning och avyttring

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Anskaffning och avyttring				
Intäkter	416 682	853 428	359 642	555 220
Kostnader	-411 882	-866 752	-421 091	-626 200
Resultat	4 800	-13 324	-61 449	-70 980

Anskaffning- och avyttringsverksamheten redovisar 2023 ett underskott på 13 mkr vilket kan jämföras med föregående års underskott på 61 mkr, efter dispositioner uppgår resultatet till 18 mkr (-4). Se även diagrammet: Resultat efter dispositioner 2023, i avsnitt 2.4. Det är en utmaning att jämföra volymer och resultat mellan åren då verksamheten varierar naturligt. Till exempel redovisas direktavskrivna investeringar som intäkter och kostnader vid projektavslut samt att antal och objekttyp vid fastighetsförsäljningar skiljer sig mellan åren. Resultatavvikelsen mot budget 2023 beror främst på högre kostnader för återställande och sanering, kostnader för OXA-åtgärder på före detta övnings- och skjutfält som inte finns i budget.

Administrationskostnaderna³⁰ har ett positivt utfall på 15 mkr (-1), vilket är 24 mkr högre än budget och bland annat beror på framflyttade rekryteringar och högre utfall för tid i investeringsprojekt. Administrativt påslag på investeringsprojekt ingår också som en positiv kostnad vilket förklarar att administrationskostnader har ett positivt utfall. Detta påslag ska även täcka kostnader i verksamhetsdelen förvaltning.

Intäkterna uppgick till 853 mkr (360) vilket är 437 mkr högre än budget. Avslutade direktavskrivna anläggningar uppgick till 523 mkr (210) där avvikelsen mot budget uppgick till 251 mkr och främst beror på utfall avseende två större projekt som var planerade att avslutas 2022. Utfall för övriga uppdrag uppgår till 231 mkr (113) där avvikelsen mot budget är 167 mkr och främst beror på upplupna intäkter för en brand i Boden (avbrutet investeringsprojekt och försäkringsersättning) och ett projekt avseende elanslutning som faktureras kund. Försäljningsintäkterna uppgår till 51 mkr (1) mkr vilket är 8 mkr högre än budget. Ersättning för återställande och sanering uppgår till 47 mkr (33) och är 11 mkr högre än budget vilket förklaras nedan.

Kostnaderna uppgick till 867 mkr (421). Totala kostnadsutfallet är 455 mkr högre än budget. De största budgetavvikelserna är liksom för intäkterna avslutade direktavskrivna investeringar, 250 mkr och övriga uppdrag 165 mkr, detta har därmed ingen resultateffekt.

Kostnaderna för återställande och sanering uppgick till 123 mkr (88), 64 mkr högre än budget;

³⁰ Inkluderar tid och administrativt påslag på investeringsprojekt samt avskrivningar inventarier.

- Rivnings- och återställandekostnader som faktureras kund uppgick till 47 mkr (31), budget 36 mkr. Större tillkommande projekt under året, som avviker mot budget, är rivning av kajer och pিরer i Karlskrona (investeringsprojekt) 11 mkr och sanering av införhyrning i Visby 9 mkr. Inga stora rivningsprojekt genomfördes under 2022.
- OXA-kostnader för 51 mkr (44), budget 6 mkr. I utfallet finns ett projekt Kungsbäck i Gävle med högre utfall än budget. Det ingår även kostnader för planerade åtgärder i utfallet med 34 mkr (45) som redovisas som avsättning, vilka inte heller i sin helhet fanns med i budget.
- Avyttring av objekt, som finansieras med reserverade medel uppgår till 24 mkr (13), budget 17 mkr.

Redovisning av försäljning och överföring av fastigheter

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Inga överföringar av förvaltningsansvar där fastighetens värde överstiger 20 mkr har gjorts under åren 2023, 2022 och 2021.

Försäljningar till följd av försvarsbeslut

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Under år 2023, 2022 och 2021 har ingen försäljning till följd av försvarsbeslut överstigande 20 mkr genomförts. Under år 2022 avslutades ingen försäljning.

Avslutade avyttringar 2023 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Försäljning	2023		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Nykvarn Mörby 6.3 – del av mark	0	-3	19 500	-10
Nykvarn Mörby 6:3, del av södra delen	10 000	-48	10 000	-48
Övrigt	875	176	875	-55
Summa	10 875	125	30 375	-113
Resultat		11 000		30 262

Inga avslutade avyttringar 2022 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Avslutade avyttringar 2021 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Försäljning	2021		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Ystad, Fredriksberg 59:46, en tomt	–	-5	820	-115
Falun, Främsbacka 2:26, (Myran)	–	268	–	-1
Summa	0	263	820	-116
Resultat		263		704

Försvarsmakten har återtagit uppsägning av mark i Falun, därför genomfördes inte avyttringen och endast kostnader redovisas.

Övriga försäljningar

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Försäljningar över 20 mkr

Under 2023, 2022 och 2021 har inga försäljningar av fastigheter överstigande 20 mkr genomförts.

Röjning av oexploderad ammunition (OXA) har under året pågått i Kungsbäck utanför Gävle. Foto: Fortifikationsverket

2.8 Uppdrag

För år 2023 har redovisningen för införhyrningar och fortifikatoriskt utvecklingsarbete lyfts ut från verksamhetsdelens uppdrag och rapporteras i stället som egna verksamhetsdelar enligt regleringsbrevet. Det som nu redovisas under uppdrag är tilläggstjänster för kunder med upplåtelseavtal, tjänster på andra fastigheter där Fortifikationsverket inte har upplåtelseavtal samt övriga uppdrag.

Enligt instruktionen har Fortifikationsverket rätt att bedriva uppdragsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

Ekonomiskt resultat av uppdrag

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Uppdrag				
Intäkter	343 227	591 380	440 478	373 855
Kostnader	-337 546	-588 446	-433 808	-368 133
Resultat	5 681	2 934	6 670	5 722

Uppdragsverksamheten redovisar ett resultat på 3 mkr (7) vilket är 3 mkr lägre än budget. Förklaringen till det lägre resultatet ligger främst i uppdragsgruppen Övriga uppdrag. Nedan framgår mer information per uppdragsgrupp.

Intäkter per uppdragsgrupp (tkr)

	Utfall 2023	%	Utfall 2022	%	Utfall 2021	%
Tilläggstjänster	521 192	88,2	346 536	78,7	288 746	77,2
Andra fastigheter	22 734	3,8	24 890	5,6	26 702	7,1
Övriga uppdrag	47 455	8,0	69 051	15,7	58 407	15,7
Summa intäkter	591 381	100	440 477	100	373 855	100

Tilläggstjänster

Intäkter för tilläggstjänster uppgick till 521 mkr (347) vilket är 230 mkr (79 %) högre än budget. Omfattningen av tilläggstjänster är kopplade till kundernas behov och medel under året, vilket gör det svårt att budgetera tjänsterna och jämföra utfall mellan åren. Resultatet för tilläggstjänster uppgick till 1 mkr (1) vilket är 1 mkr lägre än budgeterat.

I tabellen nedan specificeras intäkterna för de olika tilläggstjänsterna. Där framgår att övriga tilläggstjänster har ökat mest, 117 mkr (69 %) jämfört med 2022. Ökningen är spridd på regioner och projekt vilket speglar den tillväxt som Fortifikationsverket och kunderna befinner sig i. Exempel på större tilläggstjänster är verksamhetsanpassningar av ny införhyrningslokal i Stockholm, drivmedelsledning i Luleå och ersättningskök i Boden.

Intäkter för genomförda tilläggstjänster fördelar sig på tjänster enligt nedan (tkr)

	Utfall 2023	%	Utfall 2022	%	Utfall 2021	%
Fasta avtal	67 108	12,9	66 214	19,1	45 998	15,9
Skador	53 229	10,2	26 207	7,6	24 113	8,4
Anpassning lokaler	103 156	19,8	71 279	20,6	76 263	26,4
Verksamhetsel och andra mediakostnader	11 229	2,2	13 952	4,0	16 719	5,8
Övriga tilläggstjänster	286 470	55,0	168 884	48,7	125 653	43,5
Summa intäkter	521 192	100	346 536	100	288 746	100

Andra fastigheter

Intäkterna för drift åt andra fastighetsägare uppgick till 23 mkr (25) vilket är i 1 mkr högre än budget. Uppdragen avser i huvudsak driftåtagande mot Statens fastighetsverk i Karlskrona och i Karlsborg. Resultatet för uppdrag åt andra fastighetsägare uppgår till 3 mkr (3) vilket är i nivå med budget.

Övriga uppdrag

Intäkterna för övriga uppdrag uppgick till 47 mkr (69) vilket är 17 mkr (56 %) högre än budget. Budgetavvikelsen avser främst utrangeringar, moduletablering och sanering av PFAS. Resultatet uppgick till - 1 mkr (1) vilket är 2 mkr lägre än budget. I årets utfall ingår behovsutredningar för kommande investeringar så kallade tidiga skeden med 26 mkr (17).

Fortifikationsverket genomför driftentreprenad på Karlsborgs fästning för Statens fastighetsverk. Foto: Fortifikationsverket

2.9 Införhyrningar

Införhyrningar rapporteras som egen verksamhetsdel från och med 2023. Tidigare har införhyrningar redovisats under verksamhetsdelen Uppdrag. Med införhyrningar menas de fastigheter som Fortifikationsverket hyr in för att sedan hyra ut (främst till Försvarsmakten). Uppdraget innefattar avslutande av avtal, förvaltning enligt avtalen samt uppsägning och avveckling av avtalen då införhyrningen inte längre är aktuell. Denna verksamhetsgren ska ha ett nollresultat, det vill säga att samtliga kostnader faktureras till kund.

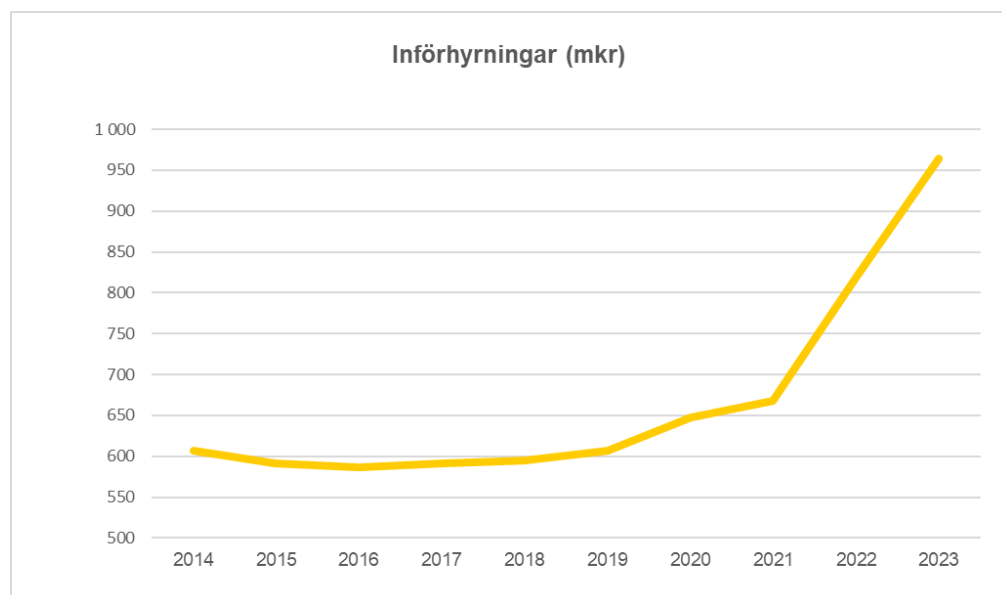
Enligt instruktionen har Fortifikationsverket rätt att bedriva uppdragsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

Ekonomiskt resultat av Införhyrningar

	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Intäkter och kostnader (tkr)				
Införhyrningar				
Intäkter	812 009	964 034	817 963	667 660
Kostnader	-812 009	-964 034	-817 963	-667 660
Resultat	0	0	0	0

Intäkter och kostnader är 152 mkr högre än budgeterat. Budgetavvikelsen avser främst indexuppräknningar och tillkommande införhyrningar samt ökade mediakostnader. Tillkommande införhyrningar avser främst nya organisationsenheter (OrgE), nya regementen som placeras i Falun, Sollefteå, Östersund och Kristinehamn.

Grafen nedan visar att det totala utfallet avseende införhyrningar har fortsatt att öka sedan 2019 och 2023 uppgick till 964 mkr (818). Ökningen av införhyrningar speglar den tillväxtfas som Fortifikationsverket och kunderna befinner sig i.

Totala intäkter (mkr) för införhyrningar per år för perioden 2014-2023

Redovisning av införläningar större än 20 mkr

Hyresvärd	Förläning	Avtalsbelopp 2023	Avtalsbelopp 2022	Avtalsbelopp 2021
Specialfastigheter Sverige AB	Högkvarteret, Stockholm	95	87	88
Statens Fastighetsverk (SFV)	Karlsborgs fästning m.fl. fastigheter	51	52	58
Marieborgs Lagerfastigheter i Arboga AB	Centrallager, Arboga	58	67	56
Försvarets materielverk	Tre Vapen, Stockholm	47	43	42
Specialfastigheter Sverige AB	Tegeludden, Stockholm	31	28	27
Vasakronan Fastigheter AB	Vallhallavägen, Stockholm	38	26	-
Rikshem Enheten AB	Elevbostäder, Halmstad	28	22	14
Fastighets AB Stettin	Sandhamnsgatan, Stockholm	21	19	19
Summa		369	344	304

2.10 Fortifikatorisk utveckling

År 2023 är första året som fortifikatorisk utveckling rapporteras som egen verksamhetsdel, tidigare har området redovisats under förvaltning och uppdrag. Med fortifikatoriskt utvecklingsarbete avses utveckling av skydd och anläggningsteknik för det svenska samhällets behov.

Ekonomiskt resultat av Fortifikatorisk utveckling

	Budget 2023 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2023	Utfall 2022	Utfall 2021
Intäkter och kostnader (tkr)				
Fortifikatorisk utveckling				
Intäkter	22 812	33 904	21 686	16 174
Kostnader	-66 493	-79 986	-62 226	-61 587
Resultat	-43 681	-46 082	-40 540	-45 413

Verksamheten för fortifikatorisk utveckling redovisar ett resultat om -46 mkr vilket är 2 mkr lägre än budget. Underskott från fortifikatorisk utveckling finansieras av förvaltningsverksamheten via upplåtelseavtal (hyra).

Utvecklingsarbete

I Fortifikationsverkets instruktion anges att myndigheten på uppdrag av Försvarmakten ska lämna underlag för inriktning och genomförande av utvecklingsprojekt avseende skydds- och anläggningsteknik. Det görs årligen genom Försvarmaktens beställning av anläggningsutveckling till Fortifikationsverket.

I instruktionen anges också att myndigheten ska bedriva fortifikatoriskt utvecklingsarbete så att kompetens för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik kan utvecklas och säkerställas.

Under året har Fortifikationsverket:

- Fortsatt samarbetet med Research Institutes of Sweden (RISE) inom ramen för Centrum för fortifikatorisk kompetens (CFORT) för att för totalförsvarets behov bygga upp och utveckla kompetens inom det fortifikatoriska området.
- Fortsatt samarbetet med Försvarmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarshögskolan inom ramen för Försvarmaktens forskning och teknikutveckling (FoT).
- Genomfört Försvarmaktens beställning av anläggningsutveckling med bland annat GAP-analyser och framtagande av skyddskoncept.
- Byggt upp en skyddsproduktkatalog för godkända skyddsprodukter samt en förmåga att leverera skyddsprodukter till hela totalförsvaret med start 2024.
- Skapat en portal där alla projekteringsanvisningar och handböcker publiceras. Portalen är publik och åtkomst sker via bank-id.

- Tagit fram handböckerna "Handbok Installationer för laddning av elfordon", "Handbok Åskskydd av ammunitionsförråd" och "Handbok ProjBef"
- Genomfört ett flertal interna och externa utbildningar kring fortifikation och skyddsprodukter samt bidragit till utbildning av nya fortifikatörer till Försvarsmakten inom ramen för Fortifikationsprogrammet på Militärhögskolan Karlberg.
- Justerat den interna organisationen för fortifikatorisk utveckling för att bättre kunna möta ökade behov i samband med totalförsvarets tillväxt. Den nya organisationen trädde i kraft 1 januari 2024.

Fortifikationsverket förbereder test av skyddsprodukter. Foto: David Gribing, Liljedals

2.11 Hållbarhet

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndighetens hänsyn till miljö- och kulturvärden ska i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

Bedömning:

Fortifikationsverket tar vid nybyggnationer hänsyn till att lokalisera och utforma byggnader och anläggningar på ett miljöanpassat sätt och med en långsiktigt god hushållning. Arkitektkompetens anlitas för alla gestaltande uppgifter och för fysisk planering, till exempel i form av de gestaltungsprogram som finns för huvuddelen av Fortifikationsverkets garnisoner och större övningsområden. Arbetet med att implementera Fortifikationsverkets kulturmiljöstrategi pågår. Fortifikationsverket förvaltar skog med stor hänsyn till naturvärden. Den samlade bedömningen är att målet i regleringsbrevet uppnåtts.

Agenda 2030 och nationella miljökvalitetsmål

Återrapportering

Myndigheten ska redovisa hur dess verksamhet bidragit till genomförandet av för myndigheten aktuella delar av det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 och hur den har bidragit till att uppfylla för myndigheten aktuella delar av de nationella miljökvalitetsmålen

Agenda 2030

Fortifikationsverkets verksamhet berör de flesta av målen i Agenda 2030 och myndigheten bidrar till att de uppnås.

Inom ramen för myndighetens uppdrag bedriver Fortifikationsverket ett aktivt hållbarhetsarbete. Verksamhetens samhällsansvar är tydligt definierat och omhändertaget i kärnverksamheten. Arbetet ligger i linje med Agenda 2030 och de globala utvecklingsmålen, särskilt vad gäller mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen där Fortifikationsverket samarbetar med hela totalförsvaret i den gemensamma strävan att stärka Sveriges försvarsförmåga. Fortifikationsverket har under året fortsatt arbetet med att integrera samtliga hållbarhetsperspektiv i det befintliga ledningssystemet, som är kvalitets- och miljöcertifierat enligt ISO 9001 och ISO 14001. Till grund för arbetet ligger en väsentlighets- och intressentanalys där relevanta globala hållbarhetsmål för verksamheten har identifierats.

Inom områden där de globala målen berör miljöfrågor framgår Fortifikationsverkets bidrag av det som redovisas under de nationella miljökvalitetsmålen.

Under året har Fortifikationsverket även, i samarbete med SMHI, arbetat med klimatstudier på platserna Villingsberg, Älvdalen och Karlberg. Studierna hjälper till att se var på respektive plats Fortifikationsverket behöver åtgärda tekniska detaljer eller ompröva kanske redan fattade beslut och byggnationer. Totalt har 26 klimatstudier och 13 klimatpresentationer tagits fram sedan 2017. Fortifikationsverket har också under året reviderat myndighetens handlingsplan för anpassning till ett förändrat klimat.

Nationella miljö kvalitetsmål

Fortifikationsverket verkar för att de nationella miljö kvalitetsmålen uppnås och berörs främst av målen God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö och Levande skogar.

GOD BEBYGGD MILJÖ

När Fortifikationsverket genomför nybyggnationer tas hänsyn till att lokalisera och utforma byggnaderna och anläggningarna på ett miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt. De ska fungera under en lång tid och ska också i så stor utsträckning som möjligt enkelt kunna anpassas för andra verksamheter i framtiden.

Gestaltad livsmiljö

Återrapportering

Myndigheten ska redogöra för hur den har verkat förebildligt för hållbara gestaltade livsmiljöer och bidragit till det nationella målet för arkitektur, form och design.

Fortifikationsverket har ett uppdrag att verka för att det arkitekturpolitiska målet för arkitektur, formgivning och design uppnås. Arkitektkompetens anlitas för alla gestaltande uppgifter och för fysisk planering. Under året har Fortifikationsverkets arkitekturråd givit råd och rekommendationer för utformning av ett flertal byggprojekt i tidigt skede samt för planerade nya regementsområden.

I samband med totalförsvarets tillväxt står Fortifikationsverket inför en period av ökade investeringar i byggnader och anläggningar. Storleken och komplexiteten i den förväntade projektportföljen medför behov av utvecklade metoder för arbete i tidiga skeden, för att säkerställa optimering av byggnadsfunktion, gestaltning, teknik och ekonomi. För att uppnå målen för god bebyggd miljö arbetar myndigheten med så kallade gestaltungsprogram, som utgör underlag för förvaltning av garnisonsområden med riktlinjer för landskapsarkitektur, bebyggelsestruktur samt planering och utformning av nya byggnader. Gestaltungsprogram finns nu för huvuddelen av garnisoner och större övningsområden. Under 2023 har ett nytt gestaltungsprogram upprättats och ett har reviderats.

Kulturmiljö

Totalt förvaltar Fortifikationsverket 27 byggnadsminnen som omfattar drygt 320 byggnader och objekt. Fortifikationsverket arbetar kontinuerligt med kunskapsuppbyggnad kring hur kulturhistoriska värden ska hanteras i ny- och ombyggnadsprojekt. Under året har en intern digital kulturmiljöutbildning implementerats och arbete har pågått med tre vårdprogram för statliga byggnadsminnen.

Byggnadsanknuten konst

Fortifikationsverket förvaltar 132 byggnadsanknutna konstverk runt om i hela landet. Enligt en överenskommelse med Statens konstråd väljs årligen ett eller ett par ny-, om- eller tillbyggnadsprojekt där ny byggnadsanknuten konst kan ingå. För närvarande har Fortifikationsverket fem pågående samarbeten med Statens konstråd kring ny byggnadsanknuten konst i nybyggnadsprojekt.

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Byggnade och förvaltning

Cirka 25 procent av Sveriges utsläpp kommer från bygg- och fastighetssektorn. För att få en bild av hur det ser ut i byggprocessen har Fortifikationsverket de senaste åren arbetat fram och utbildat medarbetare i beräkningsmodeller, till exempel inom ramen för myndighetens arbete med typbyggnader och standardisering. Inom byggprocessen använder Fortifikationsverket projekteringsanvisningar för energi och miljö som innehåller indikatorer med syfte att minska klimat- och miljöpåverkan.

Solceller och elektromagnetisk påverkan

Efter tidigare utredning om elektromagnetisk påverkan har ett antal platser identifierats som möjliga för utbyggnad av markbaserade solcellsanläggningar. Fortifikationsverket har i dag två solcellsparker och under året har förberedelser inför fortsatta etableringar utförts. Det kan bland annat handla om förvärv av lämplig mark i anslutning till en garnison.

Resor och transporter

Fortifikationsverket har ett högt koldioxidutsläpp per årsanställd, mycket beroende på att fastighetsbeståndet finns över hela landet och att resande till fastigheterna är en förutsättning för arbetet med förvaltning. Samtidigt växer verksamheten, vilket medför fler investeringsprojekt och större fastighetsbestånd att förvalta.

Stor geografisk spridning och erfarenheter från coronapandemin gör att Fortifikationsverket har en hög andel digitala möten. Medarbetare som har möjlighet, med hänsyn till arbetsuppgifter, erbjuds att till del arbeta hemifrån när verksamheten tillåter enligt en fastställd överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare. Uppföljningsbara mål för resande redovisas inom ramen för miljöledning i staten.

Fortifikationsverket har under 2023 deltagit i Trafikverkets nätverk REMM (Resfria/digitala möten i myndigheter) för att stärka arbetet med att minska organisationens utsläpp från tjänsteresor.

GIFTFRI MILJÖ

PFAS

Fortifikationsverket lägger stora resurser på att stödja med kartläggning och sanering av PFAS-föreningar, trots att myndigheten inte är verksamhetsutövare. Flera kartläggningar av föreningar har skett och åtgärder genomförs i första hand på orter där det finns risk att dricksvatten förorenas och i samband med projekt där PFAS påträffas.

Arbetsgruppen AG PFAS där Försvarsmakten, Försvarets materielverk och Fortifikationsverket ingår har under 2023 tillsammans med det statliga forskningsinstitutet RISE fortsatt att driva forskningsprojektet Testbed PFAS. Syftet är att olika leverantörer av PFAS-reningsmetoder får möjlighet att utvärderas av RISE och testa sina metoder på olika testbäddar. Testbed PFAS undersöker också vilka nya typer av PFAS-fria brandskum som har tillräcklig brandsläckningsförmåga. Projektet har under året med goda resultat genomfört storskaliga fältförsök för rening av PFAS-förorenat vatten i Ängelholm.

Fortifikationsverket har under 2023 även kontinuerligt deltagit i det årliga nationella nätverksmöte om PFAS som anordnas av Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket. Myndigheten deltar även i andra PFAS-nätverk inom NBDE (Nordic Baltic Defense Estate), Statens förorenade områden (Försvarsmakten, Trafikverket, SGI, SGU, Naturvårdsverket, Swedavia, SFV samt Sjöfartsverket). Kontinuerlig samverkan pågår med Försvarsmaktens miljöprovningssenheter samt Försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Rening i Karlsborg

På flygflottiljen i Karlsborg finns det PFAS. Omfattande undersökningar och utredningar har pågått under en längre tid och Försvarsmakten har nu bedömt att det finns tillgängliga reningstekniker som skulle kunna fungera för de förutsättningar som råder för platsen. Fortifikationsverket har därför fått i uppdrag att upphandla, installera och drifva en anläggning för rening av vatten.

För tillfället pilottestar Fortifikationsverket rening via tre olika tekniker. Två i mindre och en i större skala. Samtliga har driftsatts under 2023, är i full gång och minskar redan nu utflödet av PFAS från flygplatsen betydligt. Teknikerna kommer löpande att följas upp och utvärderas innan en permanent lösning väljs och etableras.

Renovering och rening i Halmstad

Fortifikationsverket slutförde under 2023 en renovering av brandövningsplatsen på Halmstad garnison. Arbetet har omfattat både att etablera rening av PFAS samt skapa förutsättningar för att gamla föroreningar i marken inte kan spridas parallellt med att brandövningsplatsens kapacitet har utökats.

PFAS-förorenade massor har omhändertagits, markförlagda ledningar har fodrats om och ytskikt, ledningar och brunnar har tätats. En kolfilteranläggning som renar upp till 72 kubikmeter per dygn har driftsatts under året. Åtgärderna uppfyller rådande miljökrav och möter Försvarsmaktens ökade behov av att kunna genomföra utbildning och övningar

Hantering av massor i Luleå

Fortifikationsverket har från Skanska förvärvat fastigheten Kallax 6:55 i Luleå. På fastigheten finns jordmassor som har transporterats dit i samband med tidigare arbeten på flygflottiljen. Innan transporten provtogs massorna och bedömdes som rena. Några år efter transporten upptäcktes det att massorna innehöll PFAS. Fortifikationsverket har i dagsläget god kännedom om platsen och har anmält situationen till tillsynsmyndigheten Försvarsinspektören för hälsa och miljö, FIHM. Fortifikationsverket utreder hur man i enlighet med rådande lagstiftning på bästa sätt kan hantera situationen. Fortifikationsverket har redovisat kostnaderna för att hantera massorna som en ansvarsförbindelse.

Drivmedelsläckage

I början av maj 2017 upptäcktes ett större drivmedelsläckage på flygflottiljen i Luleå. Läckaget tätades, varefter massorna närmast läckageplatsen grävdes ur och transporterades till deponi. Sedan dess har grundvatten förorenat av flygbränsle omhändertagits, där flygbränslet separeras för återvinning varefter grundvattnet renas. Genom den valda saneringsmetoden hindras föroreningen från att spridas till omgivningen, vilket kontrolleras löpande. Åtgärden är således både en skydds- och saneringsåtgärd.

Den volym drivmedelsförorening som årligen omhändertas i anläggningen har avtagit från 300 kubikmeter första åtgärdsåret 2018 till cirka 5 kubikmeter år 2023. Det visar på goda resultat hittills, men även att åtgärden sannolikt behöver fortsätta ett flertal år innan tillräckligt av föroreningen är insamlad. I projektets slutskede ska möjliga åtgärdsåtgärder och tidsplan för efterkontroll tas fram i dialog med tillsynsmyndigheten Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM). Ett uppstartsmöte inför nästa steg är inplanerat under andra kvartalet 2024.

Andra förorenade områden

Som fastighetsägare bidrar Fortifikationsverket i vissa områden till spridning av föroreningar via ledningsnäten på Fortifikationsverkets fastigheter. Fortifikationsverket är inte verksamhetsutövare för den ursprungligt förorenande verksamheten, men har ett nära samarbete med Försvarsmakten

där information delas och kartläggningar samt insatser koordineras. Under året har flera insatser genomförts för att renovera ledningsnät i syfte att förhindra spridning av förorening och för att anpassa infrastrukturen till ett förändrat klimat. Det pågår också en systematisk kartläggning av föroreningar för att säkerställa att Fortifikationsverket har god kontroll på sina områden samt för att underlätta vid prioritering av saneringsåtgärder.

Svampar renar i Ytterby gruva

I den tidigare drivmedelsanläggningen Ytterby gruva i Stockholms skärgård har Fortifikationsverket valt att låta oljeätande svampar bryta ner det gamla bränslet till biomassa och vatten. Det började som ett forskningsprojekt i liten skala där oljeätande svampar på bergväggarna i gruvgångarna studerades. Nu flera år senare har projektet utvecklats och ett test har inletts där förorenat vatten nu saneras med hjälp av svamparna. Resultaten är hittills mycket positiva och har under året visat att svamparna bryter ner så mycket som 98 procent av oljan i vattnet.

LEVANDE SKOGAR

Fortifikationsverket har möjlighet att förvalta skog med stor hänsyn till naturvärden. Arealen avsättningar för naturreservat, Natura 2000-områden, SNUS-områden (statliga naturskogar och urskogsartade skogar) och frivillig målklassning i gröna skogsbruksplaner är omfattande. Vid skogsbruksåtgärder tillämpas dessutom generell naturhänsyn. Det innebär till exempel att vi sparar grov död ved, skapar högstubbar samt bevarar kantzoner, hänsynsytor, evighetsträd med mera vid avverkning.

Den ökande militära aktiviteten på Fortifikationsverkets övnings- och skjutfält innebär att skogsbruk i vissa fall får stå tillbaka. Upparbetning av skadad skog med till exempel omfattande granbarkborreangrepp eller snöbrott, helst medan virket fortfarande har ett ekonomiskt värde, är dock högt prioriterat.

Brandgator har öppnats upp för att möta ökad brandrisk i och med det förändrade klimatet i kombination med utökad skjutning i samband med övningar.

Fortifikationsverket har under året återrapporterat (dnr 2723/2023) hur myndigheten i ökad utsträckning kan verka som föregångare inom hållbart skogsbruk i enlighet med propositionen om stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58).

Slutsatsen är att åtgärder för grön infrastruktur numera är en del av det vardagliga arbetssättet i skogsbruket. Fortifikationsverket gör bedömningen att verket med hänsyn till grunduppdraget inte kan göra ytterligare omfattande anpassningar för ett hållbart skogsbruk. Bedömningen görs utifrån att:

- Förändringar i omvärlden kräver betydande förstärkningar av landets försvarsförmåga, bland annat genom ökad övningsverksamhet.
- Fortifikationsverket redan i stor omfattning bidrar till ett hållbart skogsbruk och att ytterligare begränsningar i nyttjandet av Fortifikationsverkets övnings- och skjutfält kan innebära hinder för utvecklingen av försvarsförmågan.

Grön infrastruktur

I Fortifikationsverkets skogsbruksplanering integreras grön infrastruktur, bland annat genom att sköta skog med hyggesfria metoder. Det innebär åtgärder som även är förenliga med uppdraget att bedriva försvarsanpassat skogsbruk. Arbetet fortgår enligt den handlingsplan som redovisades för Regeringskansliet i april 2020. Ett exempel är att myndighetens skogsförvaltare kontinuerligt

identifierar objekt för anpassad skötsel så att en traktbank för hyggesfria metoder byggs upp. Det handlar i praktiken om selektiv avverkning, kantföryngring, luckhuggning, successiv skärföryngring och liknande som är mer gynnsamt för vissa kontinuitetskrävande arter som inte klarar en sådan plötslig förändring som en normal slutavverkning innebär.

Fortifikationsverket har under året återrapporterat (dnr 1490/2023) att myndigheten bedriver en försvarsanpassad markförvaltning för att tillgodose totalförsvarets behov av ändamålsenlig mark. Inom ramen för uppdraget har Fortifikationsverket:

- Fördjupat samarbetet med länsstyrelser och Skogsstyrelsen.
- Identifierat områden som bidrar till att stärka och utveckla samband mellan värdekärnor genom samordning med länsstyrelsernas handlingsplaner för grön infrastruktur.
- Ersatt en del av trakthyggesbruket med hyggesfria avverkningsformer som gör att det ständigt finns ett trädskikt i de utvalda bestånden.
- Integrerat grön infrastruktur och hyggesfritt skogsbruk i verksamhetsplaner och kvalitetsledningssystemets skogsprocess.
- Tagit fram ett geografiskt informationssystem som möjliggör inventering, förvaltning och drift av markytor. Detta möjliggör skapandet av lokala åtgärdsplaner för åtgärder både i närtid och på längre sikt. Det skapar förutsättningar för att säkerställa att det blir en kontinuitet i arbetet.
- Deltagit i samverkansprojekt med Sveaskog och Försvarsmakten vars syfte varit arbete med grön infrastruktur och ekosystemtjänster.

VÅTMARKER

Arbetet med restaurering av våtmarksområden har enligt uppdrag från regeringen fortsatt och ett flertal lämpliga objekt har kartlagts. Som väntat har det visat sig att en höjning av grundvattennivån på många platser inte passar att kombinera med de behov Försvarsmakten har för sin verksamhet, men det finns fortfarande vissa möjligheter att genomföra återvättningsprojekt på andra, mer lämpliga, ställen.

Under året har Fortifikationsverket genomfört 14 stycken våtmarksprojekt i Norrbotten, Södermanland och Uppsala län. Av dessa är 11 stycken återvättningsprojekt genom att diken som avvattnar myrar har satts igen och tre stycken har utformats som mindre fördämningar av karaktären viltvatten. Den totala påverkade arealen är cirka 60 hektar. Ytterligare några projekt har initierats och slutförs under 2024.

Fortifikationsverket har under året återrapporterat (dnr 5864/2023) att myndigheten endast i begränsad omfattning kan bidra ytterligare till att anlägga och restaurera våtmarker på grund av att:

- Förändringar i omvärlden kräver betydande förstärkningar av landets försvarsförmåga jämfört med vad som har ansetts vara nödvändigt tidigare.
- En stor del av Fortifikationsverkets skogs- och markinnehav redan i dag har någon form av skyddsform som naturreservat, Natura 2000-område eller liknande som gör att myndigheten redan i stor omfattning bidrar till minskade växthusgasutsläpp, biologisk mångfald, minskad övergödning eller förbättrad vattenbalansering i det ordinarie arbetet med skogliga åtgärder. Ytterligare begränsningar i nyttjandet av Fortifikationsverkets övnings- och skjutfält kan innebära hinder för utvecklingen av försvarsförmågan.

2.12 Redovisning av kompetensförsörjning

Fortifikationsverkets kompetensbehov förändras över tid och påverkas av omvärldsläge, ökad tillväxt inom totalförsvaret samt tillkommande uppdrag. En utmaning för myndigheten är att verksamheten finns över hela Sverige och att tillgången på, samt konkurrensen om, kompetens varierar beroende på vilken plats i landet Fortifikationsverket söker medarbetare.

Fortifikationsverkets kompetensförsörjningsplan tillvaratar, utvecklar och skapar kännedom om framtida behov över geografin, hur nuvarande medarbetare kan behållas och framtida medarbetare nås.

Det omfattande kompetensförsörjningsarbetet för att möta upp Fortifikationsverkets partners behov har fortsatt under 2023. Under året har Fortifikationsverket rekryterat 162 nya medarbetare och i december 2023 hade Fortifikationsverket 1 045 medarbetare. Antalet medarbetare har ökat med 12,4 % jämfört med 2022 då det var 929 medarbetare. Medelåldern är oförändrad, 49 år.

Personalomsättningen är 6,5 % vilket är en minskning med 1,6 % jämfört med föregående år. Den största andelen nyanställda är även för 2023 drifttekniker, 24 stycken.

Fortifikationsverkets tillväxt innebär ökat behov av nya medarbetare och nya typer av kompetenser och befattningar har inrättats under året. Fortifikationsverket ser en ökad risk för större utmaningar med rekryteringar framöver då rätt kompetens på rätt geografisk plats kan bli svårare att hitta.

Nytt it-stöd och utbildning

I samband med perioden för medarbetarsamtal lanserades kompetensförsörjningssystemet, Kompassen, som är en del i den pågående digitaliseringen av myndighetens HR-processer. Systemet tillhandahåller även en kurskatalog innehållande onlinekurser, introduktionsprogram för nyanställda samt möjligheten att anmäla sig till kurstillfällen på plats eller digitalt.

Medarbetarsamtal, lönedialog och utvecklingsplaner dokumenteras nu i Kompassen vilket säkerställer uppföljning av aktiviteterna i planen. Möjligheten för både chef och medarbetare att följa upp och få överblick över certifikat och utbildningar är nu fullt ut möjligt. Dokumentation av det lönesättande samtalet sker också i Kompassen.

För att öka alla medarbetares förståelse kring hur säkerhetskänsliga uppgifter ska och bör hanteras har stora utbildningsinsatser i grundläggande informationssäkerhet och grundläggande säkerhet genomförts under året. Fortifikationsverkets kursutbud är under utveckling och då främst med flexibelt och blandat lärande i fokus. Fortifikationsverket har nu egen digital produktion vilket möjliggör att enklare och snabbare tillgodose verksamhetens kompetensbehov och skapa effektiva lösningar för en hållbar samt robust kompetensutveckling över tid.

Statlig värdegrund och samverkan

För att stärka medarbetarskapet och utifrån den stora utbildningsinsatsen i statlig värdegrund som genomfördes 2022 har arbetet med värdegrunden fortsatt på arbetsplatsträffar. Statskontorets grundutbildning för medarbetare inom staten finns tillgänglig i Kompassen.

I början av 2023 genomfördes av samverkansutbildning för myndighetens samtliga chefer och fackliga företrädare. Avtalet om omställning reviderades under året för att bättre möta upp den tillväxt myndigheten befinner sig i.

2.13 Redovisning av sjukfrånvaro

Sjukfrånvaro	2023		2022		2021	
	%	Minst 60 dagar %	%	Minst 60 dagar %	%	Minst 60 dagar %
Alla anställningar	2,5	43,0	3,0	37,2	2,9	45,1
Män	2,3		2,7		2,6	
Kvinnor	3,1		4,1		3,7	
Alla yngre än 30 år	1,7		1,9		3,3	
Alla mellan 30–49 år	1,9		2,8		2,4	
Alla 50 år eller äldre	3,0		3,3		3,2	

Betydelsen av att ha en god arbetsmiljö är av största vikt. Det innebär bland annat att Fortifikationsverket, inom ramen för den centrala arbetsmiljökommittén, följer och analyserar sjukfrånvarons utveckling både på organisatorisk och på individuell nivå.

3 FINANSIELL REDOVISNING

3.1 Resultaträkning

(tkr)

Verksamhetens intäkter		2023	2022
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	Not 1	5 868 027	4 845 773
Intäkter av bidrag	Not 2	14 974	11 182
Finansiella intäkter	Not 3	31 095	19 576
Summa verksamhetens intäkter		5 914 096	4 876 531
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	Not 4	-640 670	- 576 214
Kostnader för lokaler		-34 275	-27 884
Övriga driftkostnader	Not 5	-3 431 010	-2 874 848
Finansiella kostnader	Not 3	-155 026	-78 335
Avskrivningar och nedskrivningar	Not 6	-1 549 642	-1 148 299
Summa verksamhetens kostnader		-5 810 623	-4 705 580
Verksamhetsutfall	Not 7	103 473	170 951
Transfereringar		Not 8	
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		8 762	2 242
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		1 249	1 163
Lämnade bidrag		-10 011	-3 405
Saldo transfereringar		0	0
Årets kapitalförändring	Not 9,10	103 473	170 951

3.2 Balansräkning

Tillgångar (tkr)

Immateriella anläggningstillgångar	Not 11	2023-12-31	2022-12-31
Balanserade utgifter för utveckling		44 130	10 428
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		25 260	30 919
Summa immateriella anläggningstillgångar		69 390	41 347
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader, mark och annan fast egendom	Not 12	20 299 744	18 423 837
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	Not 13	190 242	140 487
Pågående nyanläggningar	Not 14	5 146 547	3 306 882
Summa materiella anläggningstillgångar		25 636 533	21 871 206
Varulager m.m.	Not 15		
Varulager och förråd		34 120	31 797
Fastigheter		246 799	-
Förskott till leverantörer		24 489	26 545
Summa varulager m.m.		305 408	58 342
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		22 630	19 629
Fordringar hos andra myndigheter	Not 16	713 256	582 736
Övriga kortfristiga fordringar		52	1
Summa kortfristiga fordringar		735 938	602 366
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	Not 17	245 472	274 558
Upplupna bidragsintäkter		30	30
Övriga upplupna intäkter	Not 18	415 653	332 059
Summa periodavgränsningsposter		661 155	606 647
Avräkning med Statsverket	Not 19	-51 615	- 24 996
Kassa och bank	Not 20		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		679 537	538 609
Summa kassa och bank		679 537	538 609
Summa tillgångar		28 036 346	23 693 521

Kapital och skulder (tkr)

Myndighetskapital	Not 21	2023-12-31	2022-12-31
Statskapital		149 847	150 262
Överskott av fastighetsförsäljningar	Not 22	171 107	228 849
Balanserad kapitalförändring		225 500	187 282
Kapitalförändring enligt resultaträkning		103 473	170 951
Summa myndighetskapital		649 927	737 344
Avsättningar	Not 23		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		888	903
Övriga avsättningar		44 598	86 004
Summa avsättningar		45 486	86 907
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	Not 24	24 866 187	20 897 556
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	Not 25	239 299	167 872
Leverantörsskulder		1 115 884	801 084
Övriga kortfristiga skulder		25 496	25 506
Depositioner		548	-
Summa skulder m.m.		26 247 414	21 892 018
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	Not 26	287 745	204 512
Övriga förutbetalda intäkter	Not 27	805 774	772 740
Summa periodavgränsningsposter		1 093 519	977 252
Summa skulder och kapital		28 036 346	23 693 521
Ansvarsförbindelser	Not 28		
Ansvarsförbindelser för avhjälpande av miljöskador		86 000	86 000
Övriga ansvarsförbindelser		257 419	481 000
Summa ansvarsförbindelser		343 419	567 000

3.3 Anslagsredovisning

Redovisning mot inkomsttitel (tkr)

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster
2215 - Avkastning statskapital	-	163 736
2811 - Övriga inkomster	110	110
3125 - Försäljning fastigheter	-	10
Totalt	110	163 856

3.4 Finansieringsanalys

Finansieringsanalys (tkr)

DRIFT	Not	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Kostnader	1	-4 301 256	-3 489 961
Finansiering av drift			
- Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	5 841 871	4 823 281
- Intäkter av bidrag	3	14 974	11 182
- Övriga intäkter	4	31 095	19 576
Medel som tillförts statens budget			
- Avkastning på statskapital enligt regleringsbrev		-163 736	-145 718
- Övriga inkomster		-110	-110
Summa medel som tillförts för finansiering av drift		5 724 094	4 708 211
Ökning (-) av lager		-247 067	-35 524
Ökning (-) av kortfristiga fordringar		-188 080	-292 564
Ökning (+) av kortfristiga skulder		503 033	517 162
Kassaflöde till drift		1 490 724	1 407 324
INVESTERINGAR			
Investeringar i fastigheter		-5 220 455	-4 921 378
Investeringar i maskiner och inventarier		-100 317	-51 190
Investeringar i immateriella tillgångar		-37 553	-21 938
Summa investeringsutgifter		-5 358 325	-4 994 506
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret-samhällsinvesteringar		4 764 000	5 208 000
- amorteringar		-879 000	-1 909 000
Lån från Riksgäldskontoret-verksamhetsinvesteringar		83 631	15 001
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten		859	-
Försäljning av anläggningstillgångar			
- fastigheter		37 657	26 279
- maskiner och inventarier		1 392	2 425
- därav medel som tillförts statsbudgeten avseende fastigheter		-10	-2 009
Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar		4 008 529	3 340 696
Kassaflöde till investeringar		-1 349 796	-1 653 810

TRANSFERERINGSVERKSAMHET	Not	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Lämnade bidrag		-10 011	-3 405
Utbetalningar i transfereringsverksamhet		-10 011	-3 405
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		8 762	2 242
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		1 249	1 163
Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet		10 011	3 405
Kassaflöde från transfereringsverksamhet		0	0
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		140 928	-246 486
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL			
Likvida medel vid årets början		538 609	785 095
Ökning (+) av tillgodohavande hos RGK	140 928		-246 486
Summa förändring av likvida medel		140 928	-246 486
Likvida medel vid årets slut		679 537	538 609

Noter till finansieringsanalys (tkr)

Not 1 Kostnader

	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Kostnader enligt resultaträkning	-5 810 623	-4 705 580
<i>Justeringsposter för inte likviditetspåverkande poster:</i>		
Avskrivningar och nedskrivningar	1 549 642	1 148 299
Ersättning och realisationsresultat avyttring av anläggningstillgångar	1 145	408
Förändring avsättningar	-41 420	66 912
Kostnader enligt finansieringsanalys	-4 301 256	-3 489 961

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	5 868 027	4 845 773
<i>Justeringsposter:</i>		
Försäljningsintäkter och realisationsresultat avyttring av anläggningstillgångar	-26 156	-22 492
Intäkter av avgifter och andra ersättningar enligt finansieringsanalys	5 841 871	4 823 281

Not 3 Intäkter av bidrag

	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Intäkter av bidrag	14 974	11 182
Intäkter av bidrag enligt finansieringsanalys	14 974	11 182

Not 4 Övriga intäkter

	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Finansiella intäkter	31 095	19 576
Övriga intäkter enligt finansieringsanalys	31 095	19 576

4. TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER

Redovisningsprinciper

Allmänt

Fortifikationsverkets bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter och allmänna råd till denna förordning. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna förordning.

Belopp anges i tusental kronor (tkr) om inget annat anges särskilt och belopp som anges i parantes avser föregående år.

Fortifikationsverket disponerar ett myndighetskaper, vilket består av statskapital och balanserad kapitalförändring.

Upplåtelse av mark, anläggningar och lokaler till Försvarsmakten med flera kunder sker enligt överenskommelse "Hyresmodell 2006". Modellen är baserad på självkostnad och hyresersättningen baseras på Fortifikationsverkets kalkylerade kostnader för kapital, media, drift, underhåll och administration. Media omfattar kostnader för försörjningsmedia och reglerbar media. Ersättningen för reglerbar media baseras på kostnader för förbrukning inklusive abonnemangavgifter m.m. Ersättningen för reglerbar media regleras mot de faktiska kostnaderna genom en årlig avstämning. Hyresersättningen från kunder som inte har upplåtelseavtal enligt hyresmodellen är marknadsbaserad.

Myndigheten ska för räkenskapsåret 2023 inleverera en avkastning om 2,7 % (2,5) på 30 % av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret.

Ändrade redovisningsprinciper

- Ränta på kapital (kreditivränta) under pågående anskaffning som lånefinansierats i Riksgälden är 0,6 % (0,2).
- Konstnärlig gestaltning på 1-3 investeringsprojekt årligen, vilket ska uppgå till maximalt 1 % av myndighetens totala investeringsvolym.
- Förändrade administrativa påslag, se värdering av anläggningstillgångar.
- Förändrad beloppsgräns per 2023-03-01 för aktivering av investeringar från 250 tkr till 350 tkr.
- Mark som anskaffats för bytesaffär redovisas under Varulager mm, detta för att tillgången inte anskaffats för stadigvarande bruk.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

1. De intäkter som uppstår vid försäljning av försvarsfastigheter i enlighet med riksdagens fattade försvarsbeslut (prop 2004/05:5, prop 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU4, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143) får Fortifikationsverket disponera för att betala sådana kostnader som uppstår till följd av avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Överskottet får inte användas för att bekosta den miljösanering som Försvarsmakten enligt miljöbalken är skyldig att bekosta i egenskap av verksamhetsansvarig.
Fortifikationsverket får sätta ned statskapitalet vid utgången av respektive upplåtelseperiod med det bokförda värdet på respektive objekt som ska avyttras med anledning av tidigare nämnda försvarsbeslut. Nedsättningen ska ske på så sätt att det bokförda värdet för de berörda försvarsfastigheterna minskas i balansräkningen med samma belopp som nedsättningen minskar statskapitalet på balansräkningen. För sådan fast egendom som har karaktären av verksamhetstillbehör, och som Fortifikationsverket övertar till bokfört värde från Försvarsmakten, får nedsättning ske med det bokförda värdet. Nedsättning av statskapital får, oberoende av finansieringssätt, ske för objekt som sägs upp med anledning av tidigare nämnda försvarsbeslut, om de ursprungligen har invärderats eller anskaffats efter den 1 juli 1994. Nedsättning av statskapitalet av ovanstående skäl har under 2023 skett med 415 tkr (176).
2. Enligt regleringsbrevet för 2023 får Fortifikationsverket behålla överskott från försäljningar av övnings- och skjutfält, inklusive byggnadsobjekt, för att bekosta:
 - avveckling av fält som varken kan avyttras eller användas
 - avveckling av riskarrenden eller inlösen av mark, t ex inom inarrenderade riskområden
 - avveckling och förvaltning av fält som är under försäljning
 - förädling och röjning av fält som återtas för militär verksamhet
 - metod- och teknikutveckling för hantering av oexploderad ammunition (OXA)
 - historisk dokumentation, verifiering i fält och röjning av oexploderad ammunition (OXA)
 - insamling av uppgifter om tidigare verksamhet som kan utgöra miljöbelastning samt sammanställning av miljödokumentation
3. Inom ramen för sitt förvaltningsuppdrag och de ekonomiska resurser som myndigheten förfogar över får myndigheten, utan hinder av beloppsbegränsningen i 10 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m., besluta om investeringar när den beräknade investeringskostnaden inte överstiger 75 000 tkr per projekt och, om det är fråga om ett förvärv av fast egendom, kravet på affärsmässighet i 8 kap. 7 § budgetlagen (2011:203) är uppfyllt.

Myndigheten får besluta om förvärv av fast egendom, även om det finns skäl att göra avsteg från kravet på affärsmässighet, om den beräknade investeringskostnaden inte överstiger 40 000 tkr. Skälen för avsteg från affärsmässighet ska dokumenteras. Det kan i vissa fall finnas skäl att frånga kravet på affärsmässighet vid förvärv av fast egendom med anledning av riksdagens beslut om totalförsvaret 2021-2025 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 avsnitt 5.6.1).
4. Myndigheten får besluta om att förvaltningsansvaret enligt 16 § förordningen om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. ska föras över till andra fastighetsförvaltande myndigheter. I sådana fall där berörda myndigheter är överens om villkoren för överföringen, och fastighetens marknadsvärde inte överstiger 20 000 tkr.

5. Från och med 2019 ska amorteringsprincipen inte tillämpas på invärderade fastigheter. Kvarstående statskapital ska användas för resterande behov av nedskrivning för avyttring av fastigheter på grund av riksdagens försvarsbeslut. När det sista objektet har avyttrats ska kvarstående statskapital avräknas mot inkomsttitel och lån tas upp i Riksgäldskontoret för motsvarande belopp.

Värderingsprinciper

Brytdag och periodavgränsningsposter

Den gemensamma brytdagen för statliga myndigheter är 5 januari 2024. Därefter har intäkter och kostnader över 50 tkr periodiserats. För investeringsprojekt är beloppsgränsen 2 000 tkr.

Avyttrings- och uppdragsprojekt, som faktureras kund, intäktsförs i takt med att arbetet utförs. Värdering av inte fakturerat sker till anskaffningsvärdet och redovisas som övriga upplupna intäkter.

I Fortifikationsverkets förutbetalda intäkter ingår betalplan för nyanskaffningar med engångshyra. Vartefter utgifter upparbetas i projekten faktureras utgiften vidare till kund och redovisas under projektets löptid som pågående nyanläggning samt förutbetald intäkt. Vid projektavslut redovisas intäkten och kostnaden för projektet och anläggningen aktiveras och hanteras med direktavskrivning i anläggningsregistret.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringarna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter brytdag eller när fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när bokslutet upprättas, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Övriga händelser tas upp som fordringar respektive skulder.

Värdering av varulager

Varulagret upptas till ett värde grundat på fysisk inventering per balansdagen enligt lägsta värdets princip.

Fastigheter (och därmed byggnader) som redovisas som en omsättningstillgång ska värderas utifrån samma principer som andra omsättningstillgångar, dvs. till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen. Det framgår av 5 kap. 8 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Det innebär att byggnader som vid anskaffningstidpunkten klassificeras som en omsättningstillgång inte ska skrivas av.

Värdering av anläggningstillgångar

BYGGNADER, MARK OCH ANNAN FAST EGENDOM

Fortifikationsverket tillämpar komponentredovisning sedan 2016. Detta innebär att för investeringar med entreprenadstart från och med 2016 och där det finns skillnader i förbrukning av en anläggnings betydande komponenter, tillämpas komponentavskrivning. Tillämpningen sker på investeringar som överstiger 3 000 tkr. Ingen retroaktiv fördelning på komponenter har gjorts på de investeringar som var avslutade eller pågående innan 1 januari 2016, då detta inte skulle ge en rättvisande bild. Det innebär att två principer tillämpas men vid utbyte av befintliga komponenter görs en nedskrivningsprövning utifrån det nya regelverket.

För det fall en nybyggnation görs eller en ny funktion tillförs, innebär det att åtgärden hanteras som investering om den ekonomiska livslängden överstiger 3 år och överstiger den ekonomiska gränsen som är 100 tkr. Nybyggnation eller en ny funktion under 100 tkr och ombyggnation eller byte av komponent under 350 tkr hanteras alltid som planerat underhåll. När utbyte av en funktion eller byggdel sker hanteras den som en investering förutsatt att utgiften överstiger 350 tkr eller högre. Avskrivning enligt plan sker på anskaffningsvärde och beräknad ekonomisk livslängd enligt nedan.

Komponenter	Avskrivningstid
Direktavskrivna försvarsanläggningar finansierade med engångshyra	0 år
Lånefinansierade försvarsanläggningar, ny-, till- och ombyggnad	5–50 år
Ny-, till- och ombyggnad av byggnader och markanläggningar	5–75 år

Vid anskaffning av hyresmoduler för tillfälligt bruk utförs avskrivning på den hyresperiod vi har avtalat med respektive kund för införhyrningen.

Pågående nyanläggningar aktiveras i samband med tillträde och vid slutligt avslut av investeringen. I anskaffningsvärdet inräknas del av indirekta kostnader, så kallat administrativt pålägg, vilket är:

Investeringstyp	År 2023	År 2022
Nybyggnad och ombyggnad med särskilt skyddsvärde	4,5 %	3 %
Ägarrelaterade investeringar med särskilt skyddsvärde	3,5 %	2 %
Nybyggnad och ombyggnad	2,5 %	2 %
Ägarrelaterade investeringar	1,5 %	1 %

Tidigare år har pågående nyanläggningar så kallade samhällsinvesteringar inte varierat så kraftigt mellan åren, vilket inneburit att myndigheten inte har periodiserat utgifter i investeringsprojekt som har upparbetats men inte fakturerats under året. Från och med 2021 periodiseras utgifter i investeringsprojekt som har upparbetats/levererats per leverantör per projekt under innevarande år och överstiger 2 000 tkr där faktura inte inkommit.

MASKINER, INVENTARIER OCH INSTALLATIONER M.M.

Inventarier avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst 25 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd på 3 år eller längre definieras som anläggningstillgångar, och är upptagna till anskaffningsvärdet vid förvärvstillfället. Avskrivning enligt plan sker på anskaffningsvärde och beräknad ekonomisk livslängd enligt nedan.

Anläggningsgrupper	Avskrivningstid
Datorer och kringutrustning	3-5 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 år
Maskiner	5 år
Bilar och andra transportmedel	5-10 år
Övriga inventarier	10 år
Konst	0 år

Försäljning av anläggningstillgångar

Försäljning och utrangeringar av anläggningstillgångar redovisas enligt EA-regelverk med undantag för försäljningar av fastigheter som är en följd av försvarsbeslut. Försäljningsintäkten för dessa fastigheter redovisas som en avyttringsintäkt och det bokförda värdet redovisas mot statskapitalet. Försäljningsomkostnaderna redovisas som en kostnad i resultaträkningen. I resultatet av fastighetsförsäljningarna ingår enbart avslutade försäljningsprojekt. Intäkter och kostnader avseende pågående fastighetsförsäljningar redovisas som periodavgränsningsposter i balansräkningen, fordran som "Övriga upplupna intäkter" och skuld som "Upplupna kostnader".

Skuld till Riksgäldskontoret, långfristig skuld för fastigheter

Från och med 2019 upphörde amorteringsprincipen på invärderade fastigheter. Kvarstående statskapital ska användas för kvarstående behov av nedskrivning för avyttring av fastigheter på grund av försvarsbeslut.

Nedskrivning av bokförda värden mot statskapitalet har år 2023 skett med 415 tkr (176) för fastigheter, vilka har anskaffats efter 1 juli 1994 och som har finansierats med lån i Riksgäldskontoret.

Ersättningar och andra förmåner för av regeringen utsedda ledande befattningshavare

Namn	Förordnande	Period	Ersättning (kr)
Maria Bredberg Pettersson	Generaldirektör	2023-01-01-2023-12-31	1 469 070
Monica Haapaniemi	Ledamot i styrelsen	2023-01-01-2023-12-31	51 996
Christina Malm	Ledamot i styrelsen	2023-01-01-2023-12-31	51 996
Maria Norrfalk	Ordförande i styrelsen	2023-01-01-2023-08-31	53 157
Anders Silwer	Ledamot i styrelsen	2023-01-01-2023-08-31	35 296
Håkan Stenström	Ledamot i styrelsen	2023-01-01-2023-12-31	54 366
Urban Hansson Brusewitz	Ordförande i styrelsen	2023-09-01-2023-12-31	26 000
Dennis Gyllensporre	Ledamot i styrelsen	2023-09-01-2023-12-31	17 332
Niclas Lamberg	Ledamot i styrelsen	2023-09-01-2023-12-31	17 332
Summa			1 776 545

Uppdrag som styrelseledamot eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller som styrelseledamot i aktiebolag

Namn	Förordnande
Maria Bredberg Pettersson	Finansinspektionen och Arbetsgivarverket
Christina Malm	Arbetsgivarverket
Niclas Lamberg	Trygghetsstiftelsen
Dennis Gyllensporre	Rote Consulting AB
Håkan Stenström	Stenströmgruppen AB och Miun Holding AB
Urban Hansson Brusewitz	AP1 och Arbetsförmedlingen från 15/9-2023

Noter till resultat- och balansräkning (tkr)

Not 1 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2023-12-31	2022-12-31
Hyra och arrende	3 400 200	3 165 706
Ersättning införhyrningar	964 034	817 963
Ersättning uppdrag	844 367	570 327
Ersättning direktavskrivna anläggningar	522 562	210 752
Avyttringsintäkter	72 270	28 597
Ersättning skogsbruk	46 105	37 288
Realisationsvinster	15 281	2 992
Övriga rörelseintäkter	3 208	12 148
Summa	5 868 027	4 845 773

Intäkt avseende hyra och arrende är en effekt av tillträden samt ökad kalkylränta.

Posten ersättning uppdrag har ökat med 274 040 tkr vilket till stor del avser ökning av tilläggstjänster på 173 205 tkr som är kopplade till kundernas behov samt ökade övriga uppdragsintäkter med 102 274 tkr som bland annat avser tidiga skeden investering, projekt för elanslutning samt förväntad försäkringsersättning avseende två försäkringsärenden.

Motsvarande avskrivningskostnader för "Ersättning direktavskrivna anläggningar" ingår i not 6. Årets ökade utfall med 311 811 tkr är en följd av att stora projekt som är finansierade med betalplan är avslutade under året.

Not 2 Intäkter av bidrag

	2023-12-31	2022-12-31
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	13 148	9 138
Naturvårdsverket	700	-
Trafikverket	493	470
Arbetsförmedlingen	365	533
Kammarkollegiet	187	-
Försäkringskassan	51	871
Transportstyrelsen	30	141
FOI	-	29
Summa	14 974	11 182

Not 3 Finansiella intäkter och kostnader

Finansiella intäkter	2023-12-31	2022-12-31
Ränta lån i Riksgäldskontoret	15 165	15 669
Räntekonto hos Riksgäldskontoret	15 750	3 827
Dröjsmålsränta	35	80
Övriga	145	-
Summa	31 095	19 576

Räntan hos Riksgälden var 0 % till 3 maj 2022, därefter har räntan successivt höjts och den 31 december 2023 var räntan på räntekontot 4,02 %.

Finansiella kostnader		
Ränta lån i Riksgäldskontoret, samhällsinvesteringar	167 312	79 033
Ränta lån i Riksgäldskontoret, verksamhetsinvesteringar	6 545	1 227
Övriga räntekostnader	303	2 262
Övriga finansiella kostnader	300	161
Aktiverad ränta pågående nyanläggningar	-19 434	-4 348
Summa	155 026	78 335

De finansiella kostnaderna har ökat med 76 691 tkr vilket främst beror på att båda låneskulden och räntekostnaderna har stigit under 2023. Den viktade genomsnittsräntan för fastighetslån är 0,75 % (0,37), vilket beror på stigande marknadsräntor.

Not 4 Kostnader för personal

	2023-12-31	2022-12-31
Lönekostnader	556 244	477 871
Arvoden och andra ersättningar	308	286
Tid och administrationspåslag på investeringsprojekt	-224 916	-168 087
Sociala avgifter och pensionskostnader	286 878	244 435
Övriga personalkostnader	22 156	21 709
Summa	640 670	576 214

Kostnadsökningen för personal beror på att antalet årsarbetare har ökat med 96 personer.

Not 5 Övriga driftskostnader

	2023-12-31	2022-12-31
Införhyrningar	950 301	804 468
Media	773 551	664 233
Köpta tjänster, uppdrag	667 832	370 339
Köpta tjänster, underhåll	367 979	427 766
Köpta tjänster, drift	188 744	150 170
Köpta tjänster, övrigt	109 034	103 249
Köpta tjänster, avyttring	107 745	82 672
Material fastigheter	73 214	61 272
Förbrukningsinventarier och kontorsmaterial	43 639	30 498
Skog	7 836	9 226
Realisations-/utrangeringsförluster	7 779	6 481
Övriga kostnader	133 356	164 474
Summa	3 431 010	2 874 848

Köpta tjänster uppdrag har ökat med 297 493 tkr. Posterna som framförallt har ökat är övriga uppdrag med 125 838 tkr som avser kostnader kopplat mot tidiga skeden investering och projekt för elanslutning samt tilläggstjänster utöver avtal med 145 312. Se även not 1.

Köpta tjänster drift har ökat med 38 574 tkr vilket till största del avser kostnadsökning för vinterväghållning. Både att vintern kom tidigt med stora snömängder och prisutvecklingen genererar ökade kostnader.

Köpta tjänster avyttring har ökat med 25 073 tkr där kostnaderna avser objekt som ska avyttras, avvecklas eller saneras avser bland annat avveckling av fält och metod- och teknikutveckling för hantering av oexploderad ammunition (OXA).

Not 6 Av- och nedskrivningar

	2023-12-31	2022-12-31
Avskrivning immateriella anläggningstillgångar	9 511	7 941
Avskrivning byggnader och markanläggningar	950 437	884 257
Nedskrivning byggnader och mark	16 679	738
Avskrivning byggnader och markanläggningar, direktavskrivet	522 562	210 752
Avskrivning för verksamhetsinventarier	50 453	44 611
Summa	1 549 642	1 148 299

Motsvarande ersättning för "Byggnader och markanläggningar, direktavskrivet" ingår i not 1. Utfallet är en följd av avslutade projekt som är finansierade med betalplan.

Ökning av nedskrivning byggnader och markanläggningar avser anläggningar som Försvarsmakten har frånträtt, där det kvarstående bokföringsmässiga restvärdet skrivs ned, vilket för året uppgick till 12 713 tkr, se not 1 Avyttringsintäkter.

Not 7 Verksamhetsutfall

I verksamhetsutfallet ingår resultatet för fastighetsförsäljningar	2023-12-31	2022-12-31
Intäkter fastighetsförsäljningar	51 274	983
Kostnader fastighetsförsäljningar	-8 300	-973
Resultat fastighetsförsäljningar	42 974	10

Intäkter från fastighetsförsäljningar avser bland annat Nykvarn Mörby 6:3, 29 500 tkr och Katrineholm Skogen 2:1, 12 250 tkr.

Not 8 Transfereringar

Fortifikationsverket har erhållit medel på 9 000 tkr från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för att finansiera forskning inom anslag 2:4 Krisberedskap och totalförsvaret. Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag på 1 000 tkr avser skogsförvaltningsprojekt som Fortifikationsverket utför åt Trafikverket, där ett privat företag utför skogsavverkningen och överskottet betalas ut och lämnas vidare till Trafikverket.

Not 9 Årets kapitalförändring

	2023-12-31	2022-12-31
Periodens kapitalförändring (avgiftsbelagd verksamhet)	103 473	170 951
Inleverans beräknat avkastningskrav 2,7 % (2,5 %)	-177 653	-139 736
Inleverans övriga inkomster av statens verksamhet	-110	-110
Inleverans överskott övriga fastighetsförsäljningar	-12 712	-24
Kapitalförändring efter inleveranser	-87 002	31 081
Reservering överskott övnings- och skjutfält	-30 262	-
Projektkostnader täckta av medel från FB 1996, 2000 och 2004	74 141	57 742
Disponibel kapitalförändring	-43 123	88 823

Det balanserade överskottet av försäljningar (Försvarsbeslut och övnings- och skjutfält) fortsätter att minska i takt med att försäljningarna minskar och projektkostnader nyttjas. I år har vi nyttjat 43 879 tkr (57 742) i medel för avyttringsprojekten.

Not 10 Årets kapitalförändring

Intäkterna från fastighetsförsäljningarna samt försäljningsomkostnader till följd av försvarsbesluten påverkar årets kapitalförändring. Det bokförda värdet för objekt som omfattas av försvarsbeslut redovisas mot statskapitalet enligt Fortifikationsverkets regleringsbrev.

Utan hänsyn tagen till det särskilda undantaget från EA-regler hade realisationsresultatet av försvarsbeslutsförsäljningar uppgått till följande:

<i>I verksamhetsutfallet ingår resultatet för fastighetsförsäljningar.</i>	2023-12-31	2022-12-31
Övnings- och skjutfält	28 988	-
Summa	28 988	-

Nedskrivna bokförda värdens fördelning är:

Övnings- och skjutfält	-1 274	-
Summa	-1 274	-

Not 11 Immateriella anläggningstillgångar

<i>Balanserade utgifter för utveckling</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	10 428	699
Årets anskaffningar	37 554	22 252
Årets aktiveringar	-3 852	-12 209
Omklassificering	-	-314
Utgående balanserade utgifter för utveckling	44 130	10 428
<i>Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar, anskaffningsvärde</i>		
Vid årets början	104 925	100 423
Årets anskaffningar	3 852	12 209
Årets avyttringar och utrangeringar	-37	-7 707
Utgående ackumulerade anskaffningsvärde	108 740	104 925
<i>Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar, ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-74 006	-73 773
Årets avskrivningar	-9 511	-7 940
Årets avyttringar och utrangeringar	37	7 707
Utgående ackumulerade avskrivningar	-83 480	-74 006
Bokfört värde	25 260	30 919

Utgående balanserade utgifter för utveckling består av utveckling av interna dataprogram för Fortifikationsverket där bland annat nytt fastighetssystem uppgår till 30 662 tkr.

Not 12 Byggnader och markanläggningar

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	32 327 674	28 612 962
Årets anskaffningar	2 359 369	3 784 640
Årets avyttringar/utrangeringar	-132 528	-58 157
Omklassificering	-	-11 771
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	34 554 515	32 327 674
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-16 997 018	-16 177 909
Årets avskrivningar	-950 437	-878 013
Årets avyttringar/utrangeringar	114 338	53 378
Omklassificering	-	5 526
Korrigerig av tidigare års avskrivningar	2 407	-
Utgående ackumulerade avskrivningar	-17 830 710	-16 997 018
<i>Ackumulerade nedskrivningar</i>		
Vid årets början	-16 881	-16 219
Årets nedskrivningar	-12 714	-662
Återföring av tidigare års nedskrivningar	3 925	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-25 670	-16 881
Bokfört värde	16 698 135	15 313 775

Byggnader och markanläggningar, direktavskrivet

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	3 687 790	3 465 267
Årets anskaffningar	522 562	210 752
Omklassificering	-	11 771
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	4 210 352	3 687 790
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	- 3 687 790	-3 465 267
Årets avskrivningar	-522 562	-210 752
Omklassificering	-	-11 771
Utgående ackumulerade avskrivningar	-4 210 352	-3 687 790
Bokfört värde	0	0

Mark och annan fast egendom

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	3 123 062	2 179 029
Årets anskaffningar	742 819	945 715
Årets avyttringar/utrangeringar	-4 473	-1 682
Omklassificering	-246 799	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	3 614 609	3 123 062
<i>Ackumulerade nedskrivningar</i>		
Vid årets början	-13 000	-13 000
Årets nedskrivningar	0	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-13 000	-13 000
Bokfört värde	3 601 609	3 110 062
Summa bokfört värde totalt	20 299 744	18 423 837

Taxeringsvärde

(Avser fastigheter som medför fastighetsavgift/fastighetsskatt.)	693 017	629 884
--	---------	---------

Under året har Fortifikationsverket utfört förvärv av 6 fastigheter (mark) för 246 799 tkr som inte är avsedda för stadigvarande bruk, syftet är att dessa fastigheter ska användas när Fortifikationsverket önskar att byta till oss annan fastighet. Fortifikationsverket äger då dessa fastigheter under en begränsad tid och bedömer därmed att dessa fastigheter ska klassificeras som omsättningstillgång och hanteras i denna not med en omklassificering. Denna typ av förvärv ingår i ramen för investeringsplanen som överlämnats till regeringen och finansieras därmed med lån i Riksgälden. Se även not 15 Varulager mm.

Ingående balansen för byggnader och markanläggningar avseende nedskrivningar har under året korrigerats med anledning av att ett antal anläggningar tidigare har hanterats manuellt utanför ekonomisystemet med nedskrivning. Anläggningarna har under året inventerats och aktiverats i anläggningsregistret. Konsekvensen av detta har medfört en utrangering på 3 925 tkr.

Not 13 Maskiner, inventarier, installationer m.m.

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	460 631	420 602
Årets anskaffningar	100 317	51 190
Årets avyttring/utrangeringar	-10 195	-11 161
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	550 753	460 631
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-320 144	-286 285
Årets avyttringar/utrangeringar	10 086	10 741
Årets avskrivning	-50 453	-44 600
Utgående ackumulerade avskrivningar	-360 511	-320 144
Bokfört värde	190 242	140 487

Not 14 Pågående nyanläggningar

<i>Anskaffningsvärden, löpande</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	2 532 321	2 853 024
Årets upparbetning	4 920 123	4 409 653
Årets aktivering	-3 105 026	-4 730 356
Utgående anskaffningsvärden	4 347 418	2 532 321
<i>Anskaffningsvärden, direktavskrives</i>		
Vid årets början	774 561	473 587
Årets upparbetning	547 130	511 726
Årets aktivering	-522 562	-210 752
Utgående anskaffningsvärden	799 129	774 561
Bokfört värde	5 146 547	3 306 882

Tre stora förvärv har genomförts under 2023; Stockholm Färöarna 1 (upparbetning 316 101 tkr och aktivering 315 802 tkr), Eskilstuna Vapnet 1 och 2 (upparbetning 265 846 tkr och aktivering 265 704 tkr) samt Stockholm Kungliga Myntet 1 som är en överföring från Statens Fastighetsverk (upparbetning 205 103 tkr och aktivering 205 103 tkr). Nybyggnad av hangarer i Karlsborg har upparbetats med 274 894 tkr under året.

Not 15 Varulager mm

	2023-12-31	2022-12-31
Fastigheter	246 799	-
Driftlager bränsle	26 045	30 509
Förskott till leverantörer	24 489	26 545
Driftlager övrigt	8 075	1 288
Summa	305 408	58 342

Under året har Fortifikationsverket utfört förvärv av 6 fastigheter (mark) för 246 799 tkr (1 702) som inte är avsedda för stadigvarande bruk, syftet är att dessa fastigheter ska användas när Fortifikationsverket önskar att byta till oss annan fastighet. Fortifikationsverket äger då dessa fastigheter under en begränsad tid och bedömer därmed att dessa fastigheter ska klassificeras som omsättningstillgång. Denna typ av förvärv ingår i ramen för investeringsplanen som överlämnats till regeringen och finansieras därmed med lån i Riksgälden. Se även not 12 under stycket Mark och annan fastighet.

Not 16 Fordringar hos andra myndigheter

	2023-12-31	2022-12-31
Kundfordringar	409 279	366 552
Mervärdesskatt	303 424	215 011
Övriga fordringar hos andra myndigheter	553	1 173
Summa	713 256	582 736

Not 17 Förutbetalda kostnader

	2023-12-31	2022-12-31
Införhyrningar	191 562	175 556
Förutbetalda hyror	13 323	14 195
Övriga förutbetalda kostnader	40 587	84 807
Summa	245 472	274 558

Not 18 Övriga upplupna intäkter

	2023-12-31	2022-12-31
Mediareglering	150 290	132 749
Inte fakturerade avyttrings- och uppdragsprojekt	137 520	73 288
Införhyrningar reglering	67 345	86 470
Upplupna intäkter avyttring	45 433	21 590
Övriga upplupna intäkter	15 065	17 962
Summa	415 653	332 059

Media och införhyrning regleras varje år för de kunder det är avtalat. Om den totala kostnaden är högre än den erhållna ersättningen under bokföringsåret, redovisas en fordran per kund. Regleringarna har de senaste två åren ökat, vilket beror i huvudsak på kraftigt stigande priser samt att hyresavtalen upprättas tidigt på våren.

I posten inte fakturerade avyttrings- och uppdragsprojekt ingår uppdragsprojekt samt avyttringsprojekt i form av rivning och återställande som faktureras. Årets ökning avser bland annat två försäkringsärenden med förväntad försäkringsersättning på 46 000 tkr.

Upplupna intäkter avyttring avser summan av pågående fastighetsförsäljningar där nettot av intäkter och kostnader är en fordran.

Not 19 Avräkning med statsverket

<i>Övriga skulder på statens centralkonto</i>	2023-12-31	2022-12-31
Vid årets början	-24 996	-32 977
Medel som redovisats mot inkomsttitel under året	24 996	32 977
Medel som inte levererats vid årets slut	-51 615	-24 996
Summa	-51 615	-24 996

Medel som inte levererats vid årets slut avser avkastningskrav 38 903 tkr (24 986), samt överskott av fastighetsförsäljningar 12 712 tkr (10).

Not 20 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret

Fortifikationsverkets räntekontokredit på räntekontot uppgår till 100 000 tkr (100 000).

Not 21 Myndighetskapital

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring avgiftsfin. verksamhet	Överskott av fastighetsförsäljningar FB	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2022-12-31	150 262	187 282	228 849	170 951	737 344
Ingående balans 2023-01-01	150 262	187 282	228 849	170 951	737 344
Föregående års kapitalförändring		228 693	-57 742	-170 951	0
Nedskrivning fastighetsförsäljning p g a försvarsbeslut	-415				-415
Inleverans avkastningskrav avs. 2023		-177 653			-177 653
Inleverans överskott, årets fastighetsförsäljningar		-12 712			-12 712
Inleverans den nationella digitala infrastrukturen		-110			-110
Årets kapitalförändring				103 473	103 473
Summa årets förändring	-415	38 218	-57 742	-67 478	-87 417
Utgående balans 2023-12-31	149 847	225 500	171 107	103 473	649 927

I posten "Inleverans avkastningskrav avs. 2023" ingår skuld till statsverket med 38 903 tkr (24 986).

Efter disposition av årets kapitalförändring kommer balanserad kapitalförändring avgiftsfinansierad verksamhet att uppgå till 372 852 tkr (415 975).

Not 22 Överskott av fastighetsförsäljningar

Disponeras för;	2023-12-31	2022-12-31
Avveckling av lokaler, mark och anläggningar	84 181	97 605
Avveckling av fält samt metod- och teknikutveckling OXA	86 926	131 244
Summa	171 107	228 849

Enligt regleringsbrevet får överskott från fastighetsförsäljningar som är uppsagda med anledning av försvarsbeslut disponeras för framtida kostnader för bland annat avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Vid årets ingång fanns 84 181 tkr avsatt för avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Under året har 23 597 tkr av reserverade medel förbrukats.

Överskott från försäljningar av övnings- och skjutfält får disponeras för bland annat avveckling av fält och metod- och teknikutveckling för hantering av oexploderad ammunition (OXA). Vid årets ingång fanns 86 926 tkr avsatt för avveckling av fält och metod- och teknikutveckling för hantering av OXA. Under året har 20 282 tkr av reserverade medel förbrukats.

Not 23 Avsättningar

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2023-12-31	2022-12-31
Ingående avsättning	903	245
Årets pensionskostnad	466	1 085
Årets pensionsutbetalningar	-481	-427
Summa avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	888	903
Övriga avsättningar	2023-12-31	2022-12-31
Ingående avsättning för kompetensutveckling	10 304	9 750
Årets nyttjade medel	-2 539	-868
Årets avsättningar	1 633	1 422
Utgående avsättning för kompetensutveckling	9 398	10 304
Ingående avsättning för övriga förpliktelser	75 700	10 000
Årets återförda avsättningar	-75 700	-10 000
Årets avsättningar	35 200	75 700
Utgående avsättning för övriga förpliktelser	35 200	75 700
Summa övriga avsättningar	44 598	86 004
Summa avsättningar	45 486	86 907

Del av pensionsavsättningen som förväntas förfalla inom ett år uppgår till 364 tkr (473).

I posten övriga avsättningar har avsättning för lokalt omställningsarbete skett löpande med 0,3 % av skattepliktig lön. Uttag av medel sker löpande enligt särskild överenskommelse med arbetstagarorganisationerna. Den del som förväntas förfalla inom ett år uppgår till 4 589 tkr (3 384).

Avsättning för övriga förpliktelser avser två olika avsättningar. En avser avsättning fördelat till 12 olika projekt och är upptagen till 33 700 tkr (44 700). Projekten avser riskreducerande åtgärder för oexploderad ammunition (OXA), som förfaller inom ett år. Den andra avsättningen avser en återställningskostnad av hyreslokaler för Fortifikationsverkets huvudkontor i Eskilstuna på 1 500 tkr.

Not 24 Lån i Riksgäldskontoret

	2023-12-31	2022-12-31
Låneram för investeringar i inventarier (enl. 7 kap.1 § budgetlagen)	410 000	290 000
Vid årets början	172 556	157 555
Under året nyupptagna lån	83 631	15 001
Bokfört värde	256 187	172 556
Låneram för investeringar i fastigheter (enl. 7 kap. 6 § budgetlagen)	30 000 000	26 500 000
Vid årets början	20 725 000	17 426 000
Under året nyupptagna lån	4 764 000	5 208 000
Årets amorteringar	-879 000	-1 909 000
Bokfört värde	24 610 000	20 725 000

Not 25 Kortfristiga skulder till andra myndigheter

	2023-12-31	2022-12-31
Utgående mervärdesskatt	196 031	129 496
Leverantörsskulder	28 035	24 417
Skuld för sociala avgifter	14 986	12 968
Övriga skulder	247	991
Summa	239 299	167 872

Not 26 Upplupna kostnader

	2023-12-31	2022-12-31
Räntekostnader Riksgäldskontoret	87 135	48 954
Media	66 314	64 899
Semesterlöneskuld inkl. sociala avgifter	65 651	58 189
Övriga upplupna kostnader	53 975	23 509
Upplupna löner inkl. sociala avgifter	9 648	3 257
Mediareglering	5 022	5 704
Summa	287 745	204 512

Media regleras varje år mot Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt och Totalförsvarets forskningsinstitut. Om den totala kostnaden är lägre än den erhållna ersättningen under bokföringsåret, redovisas en skuld per kund.

Övriga upplupna kostnader avser kostnader som upparbetats 2023, där faktura inte inkommit, exempelvis avseende planerat underhåll och drift.

Not 27 Övriga förutbetalda intäkter

	2023-12-31	2022-12-31
Förutbetalda intäkter	767 976	743 766
Övriga förutbetalda hyresintäkter	35 188	26 126
Förskottshyra flygledartorn Luleå-Kallax	2 610	2 848
Summa	805 774	772 740

I posten "Förutbetalda intäkter" ingår betalplan för nyanskaffningar med engångshyra om 734 753 tkr (718 766). Varefter utgifter upparbetas i projekten faktureras utgifterna vidare till kund och redovisas under projektets löptid som pågående nyanläggning samt förutbetald intäkt. Vid projektavslut redovisas intäkten för projektet och anläggningen aktiveras och hanteras med direktavskrivning i anläggningsregistret. Se även not 1, 6 och 12 avseende direktavskrivna anläggningar.

Övriga förutbetalda hyresintäkter avser hyra för nästkommande perioder, såsom månader eller kvartal.

Not 28 Ansvarsförbindelser

	2023-12-31	2022-12-31
Ansvarsförbindelser för avhjälpande av miljöskador	86 000	86 000
Övriga ansvarsförbindelser	257 419	481 000
Summa	343 419	567 000

Ansvarsförbindelse för avhjälpande av miljöskador består av att skapa en säker och kontrollerad förvaring av massor (120 000 kubikmeter) på 86 000 tkr (86 000) som innehåller PFAS på Kallax flygfält i Luleå (se avsnitt 2.10). Beräkningen är baserad på egen deponi. Förnyad kostnadsbedömning kommer att ske under våren 2024.

Övriga ansvarsförbindelser består av åtta stycken ansvarsförbindelser där fem (elva) av dessa omfattar övnings- och skjutfält som är belastade med oexploderad ammunition (OXA) på 250 000 tkr (445 000). Bedömningen av den totala kostnaden för riskreducerande åtgärder på övnings- och skjutfält som inte planeras att återtas av Forsvarsmakten, kan komma att förändras. Det föreligger stor komplexitet avseende arbetsmetoder samt möjligheten till framtida användning och exploatering av fastigheterna med acceptabel risk. Ansvarsförbindelsen minskar med 195 000 tkr vilket bland annat beror på att fält till viss del eller är fullt åtgärdade samt att ambitionsnivån och behoven har förändrats.

Tre ansvarsförbindelser avser entreprenadvister som uppgår till 7 419 tkr (1 000).

5 SAMMANSTÄLLNING AV VÄSENTLIGA UPPGIFTER FRÅN RESULTATRÄKNING, BALANSRÄKNING OCH ANSLAGSREDOVISNING

(tkr)					
Låneram i Riksgälden	2023	2022	2021	2020	2019
Beviljad	30 410 000	26 790 000	22 790 000	18 160 000	14 615 000
Utnyttjad	24 866 187	20 897 556	17 583 555	15 768 589	14 102 830
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
Beviljad	100 000	100 000	20 000	20 000	20 000
Maximalt utnyttjad under året	70 513	-	-	-	-
Avgiftsintäkter					
Budget enligt regleringsbrev	5 066 141	4 416 795	4 002 833	3 636 882	3 348 281
Utfall	5 937 630	4 885 945	4 382 210	3 980 101	3 531 752
Räntekonto					
Räntekostnader	0	0	0	32	1 831
Ränteintäkter	15 750	3 827	-	-	-
Anslagskredit					
Beviljad	-	-	-	-	-
Utnyttjad	-	-	-	-	-
Utgående reservationer					
Anslagssparande	-	-	-	-	-
Belopp intecknat för framtida åtagande	-	-	-	-	-
Personal					
Antal årsarbetskrafter	938	842	792	716	624
Medelantal anställda	989	878	832	744	663
Driftkostnad per årsarbetskraft (kr) ³¹	4 377	4 132	3 795	3 796	4 081
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	103 743	170 951	92 807	68 037	33 138
Balanserad kapitalförändring	225 500	187 282	160 441	142 847	141 709

³¹ Definition av driftkostnad är kostnader för personal, kostnader för lokaler samt övriga driftkostnader i resultaträkningen. År 2022 är korrigerat från 4 161 kr till 4 132 kr.

6 FÖRORDNING AV INTERN STYRNING OCH KONTROLL (FISK)

Fortifikationsverket omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll, FISK. Med intern styrning och kontroll avses den process som ska säkerställa att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven i 3 § myndighetsförordningen. Myndigheten ska upprätta en riskanalys där risker identifieras, värderas, hanteras eller accepteras. Syftet med riskanalysen är att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushåller väl med statens medel. Processen för intern styrning och kontroll ska också förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter.

Riskanalys

Arbetet med riskanalys genomfördes som en del av arbetet med framtagande av en treårig verksamhetsplan för 2021–2023. Arbetet resulterade i ett antal risker som hanterats löpande och uppdaterats under verksamhetsåret 2023. Analysen uppdateras varje tertiäl. Under hösten 2023 beslutades en ny verksamhetsplan som gäller från 2024 och framåt och i samband med det genomförs nu en ny riskanalys.

Uppföljning av riskerna

I samband med tertiäluppföljningarna har Fortifikationsverket successivt följt upp och utvärderat de risker som identifierats och valt att hanteras. Arbetssättet ger en mer aktiv riskhantering som gör att Fortifikationsverket snabbare kan fånga upp eventuella risker från tillkommande händelser under aktuellt verksamhetsår. Arbetet med riskreducerande åtgärder har fortsatt under året men inte resulterat i några förändrade risktal för de risker som myndigheten valt att hantera.

Övrigt

Brister i hanteringen av visselblåsarfunktionen som identifierades och åtgärdades under 2022 har under året följts upp för att säkerställa att införda åtgärder uppnått förväntad effekt. Granskningen har visat på att flera förbättringar har skett och att ärendena i all väsentlighet har hanterats i enlighet med gällande instruktion.

Under 2023 har bland annat stickprovskontroller samt uppföljning inom upphandling och kostnader för ändrings- och tilläggsarbeten i byggtreprenader genomförts. Arbetet med utökade stickprovskontroller på leverantörsfakturer samt fördjupade uppföljningar på projekt inom både projekt- och förvaltningsavdelningen har fortsatt. Kontrollerna har inte visat på några allvarliga avvikelser.

Granskning har även genomförts avseende inköp av arbetskläder och förhyrning av bilar. Granskningen har inte visat på några allvarliga avvikelser men har medfört översyn av styrande dokument etc.

Under året har två överskridande av regeringsbeslut, på totalt cirka 1 mkr, avseende förvärv identifierats.

Internrevisionen har under 2023 genomfört två revisioner:

- 2023:1 Utvecklingsverksamhet
- 2023:2 Fortifikationsverkets implementering av visselblåsarlagen och hantering av risker för oegentligheter

Fortifikationsverket har identifierat åtgärder för att hantera de rekommendationer som styrelsen fattat beslut om. Åtgärderna är antingen redan genomförda eller så har de planerats in och följs upp löpande inom ramen för Fortifikationsverkets uppföljning.

Fortifikationsverket har i årsredovisningen bibehållit ansvarsförbindelsen gällande kommande hantering av PFAS-belastade massor på Kallax flygplats i Luleå med 86 mkr (86). Utredning pågår fortfarande för att säkerställa den mest säkra och hållbara lösningen.

7 ÅRSREDOVISNINGENS UNDERTECKNANDE

Vi bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

2024-02-19

Urban Hansson Brusewitz
Ordförande

Christina Malm

Monica Haapaniemi

Håkan Stenström

Niclas Lamberg

Dennis Gyllensporre

Maria Bredberg Pettersson
Generaldirektör

Från vänster Niclas Lamberg, Monica Haapaniemi, Håkan Stenström, Christina Malm, Urban Hansson Brusewitz, Maria Bredberg Pettersson, Dennis Gyllensporre. Foto: Fortifikationsverket